

GOING INTERNATIONAL

OPPORTUNITIES FOR ALL!

Een boekje over inclusie, vol praktische tips en weetjes voor de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van internationale projecten met maatschappelijk kwetsbare jongeren.

Je kan dit boekje, en de andere SALTO-publicaties over inclusie, gratis downloaden van www.salto-youth.net/inclusion

SALTO-YOUTH
INCLUSION
RESOURCE CENTRE

GOING INTERNATIONAL

OPPORTUNITIES FOR ALL

De inhoud van dit document stemt niet noodzakelijkerwijs overeen met de het officiële standpunt van de Europese Commissie noch van het SALTO Inclusion Resource Centre noch van de samenwerkende organisaties.

SALTO-YOUTH: wie we zijn en wat we willen

SALTO is de afkorting van ‘Support for Advanced Learning and Training Opportunities within the Youth in Action programme’. Een hele mondvol! Anders gezegd: ondersteuning voor voortgezette leer- en vormingskansen binnen het Europese subsidieprogramma Youth in Action.

SALTO wil ondersteuning bieden aan Europese Youth in Action-projecten door te werken:

- rond belangrijke **thema's**, zoals inclusie of culturele diversiteit;
- rond specifieke **projecten**, zoals de jongereninitiatieven;
- rond specifieke **regio's** zoals EuroMed (de landen rondom de Middellandse Zee), Zuidoost-Europa of Oost-Europa en de Kaukasus;
- rond **vormings- en samenwerkingsactiviteiten**;
- rond specifieke **informatie-instrumenten** voor de nationale agentschappen van het Youth in Action-programma.

Op die terreinen, die Europa als prioritair naar voren schuift, biedt SALTO-YOUTH (**vormings**) **materiaal, informatie en vorming** aan, bestemd voor nationale agentschappen en Europese jeugdwerkers en begeleiders. Op de internetsite **www.SALTO-YOUTH.net** vind je onder andere een Europese vormingskalender, een overzicht van beschikbaar vormingsmateriaal (toolbox for training and youth work), een lijst van vormingswerkers met internationale ervaring (trainers online for youth), interessante links en nog veel meer...

SALTO-YOUTH werkt nauw samen met andere spelers in het Europese jeugdwerkveld, zoals de nationale agentschappen van het EU-programma Youth in Action (waaronder JINT vzw, de Raad van Europa, Europese jeugdwerkers en begeleiders, trainers en vormingsinstellingen).

Het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion WWW.SALTO-YOUTH.NET/INCLUSION/

Het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion is gevestigd in Vlaanderen en werkt samen met de Europese Commissie aan de inclusie van maatschappelijk kwetsbare jongeren in het EU-programma Youth in Action. Bij het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion vinden nationale agentschappen, jeugdwerkers en begeleiders steun voor hun inclusie-inspanningen.

Die steun neemt allerlei vormen aan:

- vormingscursussen over inclusie en voor bijzondere doelgroepen die kampen met maatschappelijke uitsluiting;
- vormings- en jeugdwerkmethodieken en hulpmiddelen
- praktische en inspirerende publicaties
- de Inclusion Newsletter, een e-zine vol actuele informatie over inclusie en kansen
- handige becommentarieerde links naar online inclusiemateriaal
- een overzicht van trainers en deskundigen op het vlak van inclusie en jongeren.

Een brede waaier van bijzondere en maatschappelijk kwetsbare doelgroepen kan uit dat ruime aanbod putten: ook jij vindt er vast iets nuttigs in. Het volledige overzicht vind je op de Inclusiepagina's van de SALTO-YOUTH internetsite: **www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion/**

INHOUD

Waarover gaat dit boekje?	4
Enkele basisbegrippen	6
Inclusie: wadisa?	6
Onze invalshoek	7
Hoe gebruik je dit boekje?	10
‘Vooraf – Een goede start	12
Verwachtingen	14
Motivaties	19
Monitoring	24
Teambuilding	25
Aandacht voor het interculturele proces	27
Risicoraming en crisisplan	31
Geldzaken	36
Van plan naar praktijk	37
‘Tijdens’ – En nu op weg!	40
Groepsdynamiek in internationale contacten	41
Communicatie	48
Diversiteitsmanagement	50
Actieve participatie	52
Regels en gezag	53
Over conflicten, en oplossingen	54
Crisismanagement	57
Vaarwel en tot ziens! – Afscheid nemen	60
‘Nadien’ – Wat nu?	64
Verslag uitbrengen	66
Evaluatie, debriefing en terugblik	66
Actieve participatie	68
Evaluatiemethodieken, en hoe pas je ze toe?	70
‘Terug thuis... Impact & effecten’	84
Mogelijke trajecten	84
Haal het positieve naar boven	85
Over de schrijvers van dit boekje	86
Nieuwsgierig naar meer? Enkele leestips	88
Colofon	92

Dit boekje kwam tot stand op vraag van jeugdwerkers en begeleiders van maatschappelijk kwetsbare jongeren. Samen met JINT vzw en andere nationale agentschappen van het EU-programma Youth in Action en met het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion hadden zij nood aan een **praktijkgerichte publicatie**. Dus liefst geen theoretische turf, wel een handig boekje met concrete methodieken die onmiddellijk bruikbaar zijn voor begeleiders van een internationaal project met maatschappelijk kwetsbare jongeren.

INTRO WAAROVER GAAT DIT

BOEKJE?

Het resultaat ligt nu voor jou!

Waar het niet over gaat:

We willen je met dit boekje zeker niet overstelpen met een theoretisch betoog over jeugdwerk in een internationale context. We hebben evenmin de ambitie alle uitdagingen en vuurspuwende draken op te lijsten die je kan aantreffen op het 'internationale pad' dat je met je jongerengroep wilt bewandelen – daarvoor zouden we trouwens een glazen bol nodig hebben. Of een toverstaf, een zesde zintuig of een bende 'Hobbits'!

Waar het wel over gaat:

We willen **een praktisch boekje schrijven voor begeleiders van maatschappelijk kwetsbare jongeren die een internationaal project organiseren**. De schrijvers van dit boekje hebben hun ervaring gebundeld. Ze koppelden voorbeelden uit de praktijk aan concrete werkmethodeken. Daarmee kan jij, lieve jeugdwerker en jongerenbegeleider, meteen aan de slag. Je kan maatschappelijk kwetsbare jongeren meer participatiekansen bieden in internationale projecten, individueel en in groep én je kan ervoor zorgen dat ze in steeds mindere mate met uitsluiting worden geconfronteerd.

Dit boekje is 'klaar voor gebruik' en vormt een concrete aanvulling bij de meer beschouwende uitgave 'T-Kit on Social Inclusion', een inspirerende Engelstalige publicatie van de Europese Commissie die met voorbeelden aanmoedigt om inclusief te werken. In vergelijking daarmee is het boekje dat nu voor je ligt eerder praktijkgericht, met aandacht voor concrete voorvallen tijdens de drie fases van je internationale activiteit: **PLANNEN, UITVOEREN, EVALUEREN**.

Voor dat alles hebben we geput uit de ervaring van jeugdwerkers en jongerenbegeleiders uit Schotland, Roemenië, Spanje en België en uit het ruime aanbod van het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion.

We danken hen van harte, en ook iedereen die op een of andere manier aan dit boekje heeft meegewerkt, zoals de vele jongeren, jeugdwerkers en begeleiders uit heel Europa die tips en suggesties bezorgden, hun mening op papier hebben gezet, ... Al jullie namen hier opsommen zou onmogelijk zijn, maar bij deze: HARTELIJK DANK!

ENKELE BASISBEGRIPPEN OP EEN RIJ

JE TAAL SPREEKT VOOR ZICH!

Taal is één van onze krachtigste communicatiemiddelen.

Of je nu spreekt, schrijft of gebarentaal gebruikt, met je taalgebruik toon je elke dag hoe je je voelt, hoe je denkt en welke mening je hebt. Taal kan echter snel leiden tot **verkeerde interpretaties**.

👉 **Misverstanden en foute interpretaties kunnen te maken hebben met culturele verschillen tussen zender en ontvanger van de boodschap. Meer daarover lees je op www.SALTO-YOUTH.net/Diversity/ en in de T-Kit on Intercultural Learning (T-Kit over Intercultureel Leren). www.salto-youth.net/find-a-tool/69.html**

In dit boekje gebruiken we enkele **sleutelbegrippen** die aanleiding kunnen geven tot heel wat discussies en misverstanden. Om twijfel te voorkomen (en nachtenlange filosofische gesprekken aan de toeg), geven we hieronder een korte omschrijving van die vaak gebruikte termen. Dit zijn door onszelf geformuleerde definities:

INCLUSIE: WADISDA?

EEN BEGRIP...

Het woord **Inclusie**, als begrip of concept, verwijst naar een brede waaier van ervaringen en kansen die ertoe bijdragen dat **jongeren** het gevoel krijgen dat ze 'erbij horen', dat ze mede-burger zijn in de samenleving, dat ze een eigen identiteit bezitten. Het heeft te maken met toegang krijgen tot de arbeidsmarkt, tot degelijk onderwijs en tot een menswaardige (financiële) levensstandaard. Maar inclusie betekent nog veel meer. Het gaat erom de drempels weg te nemen die mensen beletten om **in de maatschappij kansen te krijgen**. Die drempels kunnen van velerlei aard zijn: een laag inkomen, discriminatie, angst voor het onbekende, geen toegang tot relevante leerervaringen.

...IN DE PRAKTIJK GEBRACHT

In de praktijk is **inclusie** een voortdurend **participatief proces** (= een proces waarbij men jongeren erkent als ervaringsdeskundigen en hen in staat stelt invloed uit te oefenen op veranderingsprocessen en agenda's. Daarbij wordt uitgegaan van hun huidige leefwereld en situatie). Elke jongere kan actief deelnemen aan dat inclusieproces, ongeacht zijn leeftijd, geslacht, seksuele voorkeuren, afkomst, sociaal-economische status of vermogen. Tijdens het proces verwerven en vergroten **jongeren** de vaardigheden, kennis en mogelijkheden om een bijdrage te leveren, als gelijkwaardige burgers; bovendien verdienen ze voor die bijdrage erkenning en respect.

Het inclusieproces grijpt in op alle maatschappelijke niveaus; het raakt ook thema's aan die jongeren zelf misschien niet meteen in verband brengen met inclusie: vrienden ontmoeten, naar de film gaan, een avondje stappen, ...

Vaak zijn dat juist de ervaringen en mogelijkheden die kwaliteit in ons leven brengen.

👉 Over het begrip 'inclusieprojecten' en hoe je dat in de praktijk omzet, lees je meer in de SALTO Inclusieboekjes www.salto-youth.net/InclusionPublications/ en in de T-Kit on Social Inclusion (T-Kit over Sociale Inclusie). www.salto-youth.net/find-a-tool/73.html

INCLUSIE, ONZE INVALSHOEK

Wanneer we in dit boekje over **inclusie** spreken, gaat het specifiek over het EU-programma Youth in Action. We willen **processen** opzetten waardoor **maatschappelijk kwetsbare jongeren**:

- **meer** kansen krijgen om te **participeren** aan internationale projecten en
- **minder** vaak geconfronteerd worden met allerlei vormen van uitsluiting.

ENKELE CITATEN

Allerlei drempels belemmeren de toegang van jongeren tot onderwijs, grensoverschrijdende mobiliteit en niet-formele vormingsactiviteiten die worden opgezet binnen het EU-programma Youth in Action. Die drempels beletten de jongere om voluit deel te nemen aan het maatschappelijke leven, als actieve jonge burger die zijn plaats opeist in de gemeenschap. We sommen enkele van die hinderpalen op:

- In het onderwijs:** jongeren met leermoeilijkheden, jongeren die de schoolbanken te vroeg verlaten of die afhaken op school
 - In de maatschappij:** (ex-)misdadigers, (ex-)drugverslaafden, jonge en/of alleenstaande ouders, wezen, jongeren die het moeilijk hebben en ontevreden of gefrustreerd zijn vanwege hun situatie thuis, op school of op het werk, jongeren die om één of andere reden worden gediscrimineerd, ...
 - Economisch:** lage levensstandaard, laag inkomen, leefloner of steuntrekker, langdurig werkloze jongere, ...
 - Geestelijk:** jongeren met een geestelijke handicap of stoornis
 - Lichamelijk:** jongeren met een lichamelijke handicap of stoornis of met een chronische aandoening
 - Cultureel:** jonge migranten en vluchtelingen, kinderen uit migranten- en vluchtelinggezinnen
Jongeren met een etnisch-culturele achtergrond, jongeren die kampen met een taalachterstand, ...
 - Geografisch:** jongeren uit afgelegen, landelijke gebieden, jongeren die wonen in een probleemwijk in de stad, ...
- Bron: Europese Commissie, Strategy for Inclusion, CJ/04/2003-EN

“Inclusie is het proces waarbij ernaar wordt gestreefd dat iedere mens, ongeacht zijn ervaringen en situatie, zijn potentieel in het leven kan waarmaken”.

– Edinburgh Youth Social Inclusion Partnership

“Inclusie betekent niet dat we allemaal hetzelfde zijn. Inclusie betekent evenmin dat we allemaal hetzelfde denken. Integendeel, inclusie betekent dat we dankbaar zijn om de verscheidenheid, en dat we al die verschillen tussen mensen op een respectvolle manier vieren. Hoe meer diversiteit, hoe sterker we worden in het scheppen van nieuwe zienswijzen. Inclusie betekent dat we het verschil verwelkomen als een graag geziene gast, die kansen brengt in plaats van problemen.”

– www.inclusion.com

MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE JONGEREN

De term ‘**maatschappelijk kwetsbare jongeren**’ verwijst naar de prioritaire doelgroep van het EU-programma Youth in Action.

Meer weten? Lees het inspirerende boekje: ‘Including all with the Youth in Action Programme’

We kiezen voor die benaming om jongeren te beschermen tegen stigmatiserende etiketten zoals ‘risicjongere’, ‘kansarme’, ‘gehandicapte’. In dit boekje spreken we daarom over **maatschappelijk kwetsbare jongeren** wanneer we het hebben over jongeren die, **om één welbepaalde reden of om een aantal redenen van maatschappelijke of economische aard**, niet in staat zijn actief en op gelijke voet deel te nemen aan internationale projecten, als individu of in groep, binnen het kader van het EU-programma Youth in Action

“Wanneer mensen nooit een andere omgeving te zien krijgen, nooit hun straat of wijk verlaten, ontstaat er een muur. Die muur belet hen iets anders te zien dan hun eigen wijk of land. Dat is gevaarlijk. Buitenkomen, over je muur kijken, andere mensen ontmoeten... dat geeft het gevoel dat je wereld verandert. We moeten die muur afbreken die ons tegenhoudt om andere mensen te ontmoeten.”

Europees Witboek Jeugdbeleid: Een bijdrage van de armste jongeren, Internationale beweging ATD Vierde Wereld, 2001

PARTICIPATIE: wadiswa?

Participatie vergt volgens ons een omgeving die jongeren stimuleert en hen in staat stelt om mee de agenda te bepalen en het proces te controleren.

- Een omgeving die kansen creëert, waarin jongeren internationale projecten kunnen opzetten en sturen.
- Een omgeving waar de besluitvorming een gedeelde taak is van jongeren en de jeugdwerker of begeleider; deze laatste heeft de rol van motivator en mentor.
- Een omgeving waarin jonge mensen de leiding van het project krijgen, en mogen putten uit de levenservaring en de deskundigheid van hun begeleiders.

Meer weten over participatie? Lees dan:

- Hart. R. A., *Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care* (UNICEF 1997)
- het hoofdstuk 'NADIEN' van dit boekje (blz. 64).

TRAJECTEN

Met de term **Trajecten** bedoelen we de stappen die jongeren zetten op weg naar hun inclusie in de maatschappij en de acties die ze plannen om hun leven te verbeteren.

Meer weten? Lees het boekje 'Use your hands to move ahead' uit de reeks uitgaven van het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion www.salto-youth.net/UseYourHands/

HOE GEBRUIK JE DIT BOEKJE IN DE PRAKTIJK?

Dit boekje bestaat uit drie delen. Elk deel gaat over specifieke situaties die zich kunnen voordoen tijdens de drie cruciale fasen van een internationale activiteit met maatschappelijk kwetsbare jongeren: PLANNEN, DOEN, EVALUEREN.

Elk van die drie fasen is even belangrijk.

PLANNEN, DOEN, EVALUEREN is geïnspireerd op de leeracyclus van Kolb, een theoretisch kader over ervaringsleren.

Meer daarover lees je in Kolb, D.A. (1984) *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, Prentice-Hall Inc., New Jersey

Deel 1 draagt als titel **'Vooraf' – een goede start...**

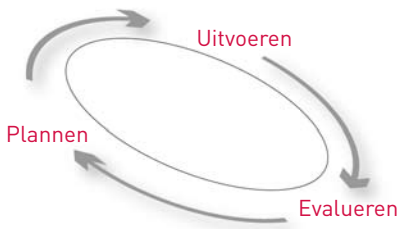
In **'Vooraf'** behandelen we de **planningfase**, met alle voorbereidende stappen voor je internationale activiteit.

Deel 2 is getiteld **'Tijdens' – en nu op weg...**

In **'Tijdens'** behandelen we de **uitvoeringsfase**, met alle activiteiten die plaatsvinden tijdens de internationale ontmoeting.

Deel 3 kreeg de titel **'Nadien' – Wat nu?**

In **'Nadien'** behandelen we de **evaluatiefase**, waarin we terugblikken op de voorbije fasen **'Vooraf'** en **'Tijdens'** en vooruitblikken naar de komende periode **'Terug thuis: impact & effecten'** (Dat is een 'vierde' fase, waarin je peilt naar de langetermijnresultaten: welke impact heeft de internationale ervaring op de toekomsttrajecten van de deelnemers?).

De drie cruciale projectfasen (en de drie delen uit dit boekje) kan je beschouwen als onderling afhankelijke en allesomvattende mijlpalen. Ze markeren het pad dat leidt naar verhoogde participatie en verminderde uitsluiting van maatschappelijk kwetsbare jongeren in internationale ervaringen, individueel of in groep, binnen het EU-programma Youth in Action.

Op dat pad tref je volgende wegwijzers aan: **links** = suggesties om meer te lezen over een onderwerp en *** tips** = suggesties om de beschreven hulpmiddelen en methodieken aan te passen aan jouw specifieke situatie

Goede reis!

Ken je die grap van de gemaskerde superheld? Hij had alle andere superhelden al in actie gezien, en dacht dat hij hun succes makkelijk zou kunnen evenaren, simpelweg door schoon ondergoed aan te trekken als **voorafje** vóór zijn nachtelijke reddingstochten.

Mmm, nee, die grap ken je wellicht niet, want échte helden moeten **vooraf** veel meer doen dan propere kleren uit de kast te halen.

VOORAF EEN GOEDE START

Jij bent wellicht geen gemaskerde held, maar misschien verwachten sommige mensen toch dat je heldhaftig optreedt en je 'cool' gedraagt? Volg dan ons superman/supervrouwmodel, door elke stap goed te plannen en voor te bereiden. Wees je bewust van het belang van iedere stap, van begin tot einde...

- **Vooraf** betekent dat je voorbereid bent op allerlei (on)verwachte resultaten, gevoelens, activiteiten en gebeurtenissen die kunnen opduiken tijdens een internationaal project met jongeren (die thuis misschien nooit verder komen dan hun eigen straat of wijk).
- **Vooraf** betekent dat je in staat bent te reageren op alle onverwachte vragen, situaties en gedragingen waarmee je wordt geconfronteerd tijdens zulke jongerenprojecten.
- **Vooraf** betekent dat zowel jij (als jeugdwerker of begeleider) als de jongeren zelf nauw betrokken zijn bij het project. Jullie engageren zich samen voor de voorbereiding, uitvoering en evaluatie ervan.
- **Vooraf** betekent dat de motivatie niet (alleen) uit de hemel neerdaalt, maar dat de vonk overspringt tussen alle betrokkenen: begeleiders, jongeren en hun familieleden, trainers, vrienden en kennissen.
- **Vooraf** betekent dat we allemaal beseffen hoe belangrijk het is op alles voorbereid te zijn.
- **Vooraf** is de ingrediëntenlijst voor een verrukkelijk recept: jouw internationale inclusieproject wordt het lekkerste taartje dat je ooit hebt gebakken!

Daarom besteden we in dit hoofdstuk aandacht aan:

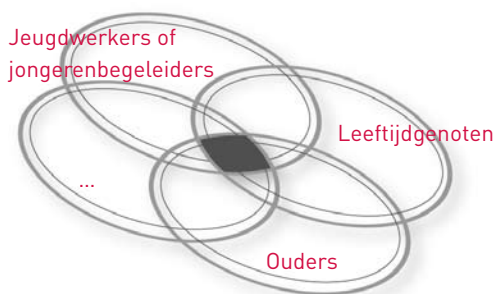
- **verwachtingen** (bij de jongeren, hun begeleiders én hun sociale netwerk),
- **motivatie** (dat hangt samen met begeleiding en voortdurende evaluatie),
- **groepsvorming** (dé hoeksteen om optimaal te kunnen werken met de jongeren),
- **intercultureel bewustzijn** (in brede zin, dus ruimer dan rassen en clichés),
- **risicoraming** (inschatten welke risico's zich kunnen voordoen. Dat is nog iets anders dan het onderwerp 'conflictoplossing', dat in het hoofdstuk Tijdens aan bod komt),
- **geldkwesties**,
- **praktische planning**.

We steken meteen van wal met het hoofdstuk **Vooraf...**

VERWACHTINGEN

Wanneer je een internationale activiteit voorbereidt, betrek je de jongeren actief bij de planning (lees: samen de doelstellingen bepalen, beslissen over activiteiten, timing, middelen, ...), de uitvoering en de evaluatie. Het is dan van essentieel belang dat je je richt op ieders **noden en verwachtingen**. Niet alleen die van de jongeren zelf, maar ook die van alle andere betrokkenen: jeugdwerkers, begeleiders, leeftijdsgenoten, ouders, enzovoort. Al die mensen samen vormen het sociale netwerk. Elke nieuwe ontwikkeling in je project zal dat netwerk beïnvloeden.

Door het **sociale netwerk** te benaderen, maak je het project bekend bij een grotere groep. Je creëert een 'gemeenschappelijk draagvlak'.

Hoe doe je dat? Bijvoorbeeld door de gemeenschappelijke verwachtingen van alle betrokkenen in beeld te brengen, in de vorm van een snijvlak of kruispunt. Dat snijvlak is het punt waaruit het project start: het verbindt alle betrokkenen en houdt hen samen.

WAT VERWACHTEN DE JONGEREN?

Ik ga op reis en ik neem mee...

Een leuke manier om naar de verwachtingen van de jongeren te peilen, is vragen wat ze in hun valies willen stoppen.

Materiaal: papier, kleurstiften of -potloden, vrije ruimte om te schrijven (op muur of bord)

Deel papieren uit met de foto op de volgende pagina:

Geef de groep volgende opdracht:

“Je trekt naar een ver land. Welke tien zaken zijn volgens jou nodig om er een onvergetelijk fijne ervaring van te maken? Die tien zaken mogen voorwerpen zijn (= materiële dingen), maar ook

gebeurtenissen (dingen die je graag zou meemaken) of houdingen (hoe jij je gedraagt of hoe anderen zich gedragen): allemaal zaken die jij onmisbaar vindt voor deze reis. Je mag die tien dingen opschrijven of tekenen.”

Geef de jongeren vijf tot tien minuten bedenktijd om hun lijst op te stellen. Nodig hen dan uit om die lijst op de muur of op het bord te plakken. Overloop de individuele lijsten met de hele groep, en probeer dingen te groeperen: materiële dingen, verwachtingen, houdingen, enzovoort. Tracht zo duidelijk mogelijk te achterhalen wat de jongeren graag zouden zien gebeuren, en wat ze liever niet willen meemaken. Vertel ook wat volgens jou realistisch is en wat niet. Blijf vooral met beide voeten op de grond, en streef ernaar dat de jongeren haalbare doelstellingen formuleren. Denk eraan dat ‘werken aan inclusie’ staat of valt met een positieve benadering van het leven en een open houding tegenover diversiteit.

- ★ **Tip: Hou het eenvoudig.** Gebruik korte woorden in plaats van lange zinnen. Leid het spel in met gemakkelijke instructies. Misschien moet je het spel aanpassen omdat er in jouw groep specifieke noden zijn? Inclusie betekent dat iedereen kan en mag meespelen, dus als je deelnemers hebt die niet vlot kunnen lezen en schrijven, neem dan gewoon een oude valies en vraag de deelnemers die te vullen met al wat zij denken nodig te hebben voor de reis: dat kan een stukje tekst zijn, een foto uit een tijdschrift, ... Denk eraan, je bent een superheld... dus laat je verbeelding de vrije loop!
- ★ **Tip: Evalueer telkens je activiteit, door na afloop kort de resultaten op te sommen.** Op die manier maak je de meerwaarde van de activiteit zichtbaar. Doe nooit een activiteit zonder erbij na te denken, ‘zomaar’, gewoon om ‘ bezig te zijn’. Het is belangrijk voldoende aandacht te besteden aan de ‘debriefing’. Dat is een nabespreking met rondvraag (hoe de jongeren de activiteit hebben beleefd, hoe ze zich erbij voelen). Op die manier nodig je de jongeren uit om mee te denken over de gebeurtenissen, om hun ervaringen te overdenken en om te beslissen wat ze nadien willen doen. Trek na elke activiteit tijd uit om te bespreken wat de jongere heeft geleerd, en hoe dat past in zijn leven. Je kan het verleden weliswaar niet veranderen, maar je kan wel de toekomst beïnvloeden door de acties die je vandaag onderneemt.
A mind that is stretched by a new experience will never go back to its old dimensions!
(Oliver Wendell Holmes)

- ☞ **Wil je meer lezen over evaluatie(technieken)?** Blader dan naar de hoofdstukken ‘Nadien’ en ‘Terug thuis... Impact en effecten’ (blz. 64 – blz. 84).

WAT VERWACHT JE SOCIALE NETWERK?

Hoe achterhaal je de verwachtingen van alle andere betrokkenen? Dat is niet zo moeilijk. We leven immers in een informatiemaatschappij, gebruik dus gerust internet, sms of e-mail als je doelgroep met die middelen vertrouwd is. Vergeet intussen de klassieke media niet, zoals televisie, radio of krant. Ook een goed gesprek kan wonderen doen.

Word journalist voor een dag:

Vers van de pers!

Vraag de jongeren een opiniepeiling te houden bij hun ouders, leeftijdsgenoten, schoolmakers, burens, kennissen en familieleden, om te polsen naar hun verwachtingen over jullie internationale project.

Je kan de antwoorden op allerlei manieren verzamelen: via een interview (misschien kan iemand het gesprek opnemen?), via sms, met brieven met een antwoordstrook, in de vorm van een foto-reportage.

Nadat iedereen is ondervraagd, leg je alle antwoorden samen om ze te overlopen. Misschien zijn er verwachtingen die vaak terugkomen? Of zijn er antwoorden die de jongeren niet relevant of onbelangrijk vinden?

- ★ **Tip: Je kan ook je sponsors bevragen, of de overheidsdiensten die bij het project betrokken zijn. Benader hen niet louter als geldschieters, maar als volwaardige partners die een nuttige inhoudelijke inbreng kunnen hebben. Op die manier voelen zij zich nauwer betrokken bij het project.**

ALLE VERWACHTINGEN OP TAFEL

Breng nu alle elementen samen. Misschien stel je vast dat er allerlei (zelfs tegenstrijdige?) wensen en verwachtingen leven bij de betrokken partijen? De jongeren willen misschien iets héél anders meemaken dan wat hun ouders of de sponsors voor ogen hebben. Die uiteenlopende verwachtingen moet je aankaarten met de jongeren, zodat het voor hen een positieve leerervaring wordt.

Voor de jongeren is het uiterst belangrijk dat je als begeleider volkomen duidelijk bent. Toon dat je niet zwicht voor druk van buitenaf en dat je geen opdracht vanwege één of andere overheid uitvoert.

Laat voelen dat jullie, jij zowel als de jongeren, perfect in staat zijn het project bij te sturen om zo meer slaagkansen te hebben. Leg ook uit dat een internationaal project gepaard gaat met heel wat 'paperassen', procedures, doelstellingen, subsidies en contacten met subsidieverstrekking (gemeentebestuur, provincie, gemeenschap of gewest, federale overheid, Europese Commissie). Benadruk dat het mogelijk is een rode draad te vinden in al die uiteenlopende verwachtingen, door samen de uitdagingen aan te gaan.

Breng je **subsidieverstrekking en de leden uit je sociale netwerk** op de hoogte van alle beslissingen en mogelijke wijzigingen, om misverstanden in de kiem te smoren. Eerbiedig de inclusiegedachte door ook hen rechtstreeks te betrekken bij de besluitvorming en de gesprekken over verandering. Houd rekening met hun mening en verwachtingen en stuur waar nodig je plannen bij.

Bij dat proces kunnen de onderstaande activiteiten van pas komen:

Ik en mijn toekomst...

Met deze activiteit leg je verbanden tussen de verwachtingen van de jongeren en de formele doelstellingen van het project.

Eerst moet je het eens raken over wat je verstaat onder 'doelstellingen'.

Daarvoor geef je de jongeren een blad met de volgende zinnen:

Mijn naam is...

Ik woon in...

Ik verwacht van mijn leven dat...

Zo ziet mijn nabije (en iets verdere toekomst) eruit...

In het komende halfjaar wil ik graag

Volgend jaar zou ik graag...

Zo zie ik mezelf over tien jaar...

Vraag de jongeren daarna welke doelstellingen zij hebben voor hun persoonlijke leven:

“Wat wil je bereiken op korte, middellange of lange termijn?” (Bijvoorbeeld: een bromfiets kopen, een leuke baan vinden, een verjaardagsfuijf organiseren).

Vraag dan wat zij denken te moeten doen om die doelstelling te bereiken.

“Hoe denk je dat doel te bereiken? Welke stappen ga je daarvoor zetten?”

Het is belangrijk dat de jongeren beseffen dat het een gestructureerd proces is, dat stap-voor-stap vordert.

Dan noteer je de formele doelstellingen van het project op een flap. (Als je een laptop en een projector hebt, kan je er een heuse presentatie van maken.) Bespreek de doelstellingen, bepaal samen prioriteiten, beslis hoe je die doelen wilt bereiken en onderzoek welke stappen je daarvoor moet zetten.

Kijk tot slot na of iedereen het proces ten volle heeft begrepen en grijp terug naar de beginsituatie, namelijk de tegenstrijdige verwachtingen die je wilt aanpakken; je kan bijvoorbeeld werken met een checklist.

Je kan ook een ‘reispaas’ maken: dat is een nog betere manier om verwachtingen en doelstellingen in kaart te brengen, want zo’n paspoort ziet er officieel uit en het geeft het proces een formeel ‘cachet’.

Mijn eerste reispaas

Laat de jongeren een lijst maken van hun persoonlijke verwachtingen. Vraag daarna dat ze een eigen ‘reispaas’ in elkaar knutselen, met daarop hun doelstellingen en verlangens voor het project. Zorg voor gekleurd karton, stiften, lijm en tijdschriften met foto’s, dan komt de inspiratie vanzelf.

<input type="text"/>	Naam
<input type="text"/>	Doelstellingen
<input type="text"/>	Verwachtingen
reispass	

Of misschien heb je de mogelijkheid om de reispassen op computer te maken en ze op een kleurig vel papier af te drukken? Dat hoeft niet, maar het is wel leuk.

MOTIVATIE

IEDEREEN INSTAPPEN AUB

Nu je alle doelstellingen helder op een rij hebt, ben je klaar voor de volgende stap: **ervoor zorgen dat iedereen gemotiveerd blijft** en zich engageert voor het project. Motivatie heeft twee aspecten: enerzijds heb je een reeks duidelijk uitgesproken doelstellingen die je wilt realiseren, anderzijds is er een groep enthousiaste jongeren die je wilt blijven motiveren.

IS IEDEREEN MEE?

Bij inclusieprocessen is het niet altijd gemakkelijk om de belangstelling van de jongeren vast te houden. In het begin zijn ze enthousiast om zo'n internationale activiteit mee te maken, maar door de lange voorbereidingstijd lijkt de reis nog lichtjaren veraf. Dus begint het aanvankelijke vuur stilaan te doven.

Daarom is het belangrijk dat je **telkens weer** toont dat je vertrouwt op de goede afloop, dat je vertrouwt op de deelnemers, op hun individuele inzet en op de kracht van de groep.

Belangrijk om weten is wat de jongeren graag doen in hun vrije tijd.

Want wanneer jouw voorstel **saai of onaantrekkelijk** overkomt, dan zullen ze snel leukere bezigheden vinden. Je moet een comfortabele 'ruimte' aanbieden waarbinnen de jongeren zich erkend voelen, en waar ze activiteiten kunnen doen rond onderwerpen die voor hen **relevant en interessant zijn**. En vooral: schep een 'inclusieve' leeromgeving waarin jongeren **zelf aan de slag mogen gaan**; stimuleer hen om initiatief te nemen, en ondersteun hen daarbij. Hulp vragen mag: zelfs superhelden hebben af en toe een helper nodig.

“3 C’S”

Typisch voor een inclusieproject is de **ondersteuning** die je biedt: precies daar zit het verschil met een ‘doorsnee’-project. Inclusie gaat immers over gelijke kansen. Iedere jongere is anders, elke groep is verschillend. Pas daarom je project aan je doelgroep aan. Geef jongeren een goed gevoel, en geef hen de kans succeservaringen te beleven.

Ken je de “3 C’s”?

Challenge, capacity en connection, oftewel uitdaging, draagkracht en verbondenheid: drie musts om de motivatie gaande te houden.

- Je projectdoelen moeten voldoende **uitdagend** zijn om jongeren aan te sporen een succeservaring na te streven (“Hoera, het is ons gelukt!”).
Toch mag je de lat niet te hoog leggen, dat schrikt mensen af. Soms bereik je meer met een reeks opeenvolgende ‘bescheiden’ doelen, die de jongeren het gevoel geven dat succes binnen hun bereik ligt.
- Het project moet aangepast zijn aan de **draagkracht** van de jongeren. Kleine opeenvolgende successen doen het zelfvertrouwen hand over hand groeien.
- Het onderwerp moet **verband houden met** de leefwereld van de jongeren. Want als het thema relevant en plezierig is, zullen de jongeren zich het project ‘toe-eigenen’. Op die manier wordt ‘het project’ mettertijd ‘ons project’.

Jongeren meekrijgen en gemotiveerd houden, dat houdt in dat je hun tochtgenoot wordt en de weg samen met hen aflegt. Wordt het even moeilijk? Is de weg erg steil? Kom je aan een ingewikkeld kruispunt, of is er grenscontrole? Dan laat je niemand achter, want: SAMEN UIT, SAMEN THUIS.

Hoe pak je het aan? Gewoon, stapje voor stapje!

Dangerous Minds

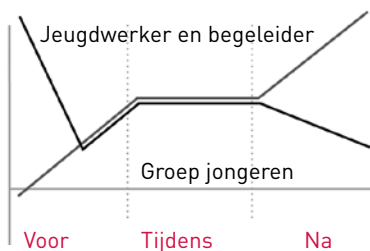
Wat dacht je van een filmavondje met de hele groep? De film **Dangerous Minds** kunnen we warm aanbevelen om jongeren aan het denken te zetten over onderwerpen als inclusie en participatie. Het verhaal? Een officier bij de zeemacht zet haar militaire loopbaan stop en gaat in de stad aan het werk als lerares Engels. Dat is blijkt een zware klus: de relaties met opvoeders, leerkrachten en directie verlopen stroef, de ouders wijzen haar af, de leerlingen zijn achterdochtig... Maar in

haar heel eigen stijl wint ze het vertrouwen van haar leerlingen, meer nog, de jongeren beginnen weer in zichzelf te geloven.

Dat is het verhaal vanuit de hoofdfiguur beschreven. Maar bekijk de film eens door de ogen van de jongeren. Wat denken zij? Hoe voelen ze zich? Kunnen ze zich inleven in de personages van de film? Of staat de film te ver af van hun dagelijkse werkelijkheid?

Breng de antwoorden op al die vragen in kaart, en koppel ze aan de doelstellingen van het project, met een lijst van wat de jongeren kunnen, en wat ze (nog) niet kunnen (zoals de werkgroepen literatuuronderzoek in de film).

★ **Tip: nadien kunnen de jongeren deze activiteit zelf uitvoeren, met mensen uit hun sociaal netwerk. Ze hoeven de film daarom niet samen te bekijken, het is gewoon de bedoeling mensen met elkaar te verbinden op een dynamische en prettige manier. Het proces en de contacten zijn belangrijker dan het onderwerp dat je kiest.**

PARTICIPATIEGRAAD

Mensen motiveren is geen gemakkelijke klus. Vooral tijdens de voorbereidende fase vergt het een grote inzet van de begeleider, zoniet zakt het project als een pudding in elkaar. Maar als alles goed verloopt, hoef je als begeleider in de latere fasen ('tijdens' en 'na') steeds minder inspanningen te leveren. De jongeren nemen het immers gaandeweg van jou over en motiveren elkaar.

Een prima manier om de batterijen opnieuw op te laden en iedereen aan boord te houden, is een feest:

Ons motivatiefeest

Onmisbare ingrediënten voor een geslaagd feest:

- genoeg (maar niet teveel) feestvarkens
- een aangename zaal
- muziek en ambiance
- een veilige omgeving

Vertrouw, in de mate van het mogelijke, organisatorische taken toe aan de jongeren. Laat hen zorgen voor:

- sfeerbrengers
- hapje-tapje
- uitnodigingen, affiches, ...
- financiën
- zaalversiering
- security

Door die taken op zich te nemen, leren de jongeren nieuwe vaardigheden bij. Bespreek hun leerproces enkele dagen na het feest tijdens de evaluatie.

★ **Tip:** Vergeet niet dat het sociale netwerk een grote invloed uitoefent. Misschien telt je groep een paar gemotiveerde jongeren die wel verantwoordelijkheden willen opnemen, maar beperkt zijn in hun bewegingsvrijheid vanwege strenge controle door ouders of familieleden.

Misschien bestaan er wettelijke bepalingen of richtlijnen die de jongere verhinderen om naar het feest te komen?

Het vergt veel tact om die invloeden correct in te schatten, om de levensstijl en de gewoonten van de groep te kennen. Je kan de mensen uit het sociaal netwerk uitnodigen voor het feest, of hen vragen om vanuit hun kennis en vaardigheden een steentje bij te dragen.

Bruggen bouwen

Doelstelling: verwachtingen koppelen aan motivatie. Analyseren hoe het staat met: participatie, persoonlijke groei, samenwerking, communicatie en relaties.

Dit heb je nodig: Landkaarten, schaar, papier, gekleurd karton, plakband, nylon, kleurpotloden, balpennen, notaboekjes, en je verbeelding en creativiteit.

Speelduur: 45 – 60 minuten

Scenario: Je werkt voor een bekend bouwbedrijf en je hebt zopas een contract in de wacht gesleept om een immense brug te bouwen. Je mag zelfs kiezen uit drie locaties: tussen Denemarken en Zweden, tussen Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, of tussen Sicilië en Calabrië.

Laat de jongeren eerst de locatie kiezen aan de hand van landkaarten, toeristische brochures, ... of neem een kijkje op Google Earth.

Dan verdeel je de jongeren over twee groepen.

Er zijn immers twee bouwbedrijven betrokken bij de bouw van de brug. Elk bedrijf begint vanop een oever te bouwen en werkt naar het midden toe. Ergens halverwege zullen ze elkaar dus 'ontmoeten'. Maar waar? Ben je bereid om samen te werken met het andere bedrijf? En zo ja, hoe doe je dat, als je elkaars taal niet spreekt?

De twee groepen gaan in twee aparte lokalen zitten, zodat ze elkaar niet zien.

Regels: Elke groep kiest een werfleid(st)er en een man of vrouw die de public relations (pr) verzorgt.

Iedere groep begint te bouwen naar eigen inzicht, zonder overleg met het bouwbedrijf aan de overkant. De werfleider kiest in overleg met de begeleider hoe strak hij zijn bouwploeg aanpakt. Treedt hij democratisch op? Of is hij eerder een 'laissez faire' type? Of integendeel, een dictator?

Na een poosje sturen de werfleiders hun pr-verantwoordelijken naar de overkant. (Tip voor de pr-verantwoordelijke: bij die ontmoeting mag je alleen je moedertaal gebruiken om contact te zoeken met de arbeiders op de andere werf. Dus de Vlamingen spreken Nederlands, de Oostenrijkers Duits, enzovoort.

In de loop van het spel mag de pr-verantwoordelijke hoogstens twee keer naar de overkant trekken.

De tijd loopt... Na drie kwartier roep je beide groepen samen om uit hun 'halve bruggen' een harmonisch geheel te smeden. Geen eenvoudige klus!

Dan volgt de nabespreking. Pols naar de ervaringen van de deelnemers: wat hebben ze gevoeld, gedacht, bijgeleerd? Hoe zouden ze het volgende keer aanpakken? Wat onthouden ze daaruit?

MONITORING

Het woord 'monitor' is verwant aan mentor (leidsman, raadsman). Het verwijst naar je taak als jeugdwerker en begeleider om alert te reageren op signalen van jongeren. Monitoring is een term uit de medische wereld. Het betekent dat je de toestand van een patiënt nauwlettend controleert op een 'monitor'. Dat is een controlescherm waarop signalen verschijnen over hartritme, bloeddruk en ademhaling. Een onregelmatig of afwijkend signaal betekent gevaar en is een teken dat de arts of verpleger moet ingrijpen.

Voor jou, als jeugdwerker en begeleider, betekent monitoring dat je "de vinger aan de pols houdt" bij de jongeren. Niet om hun hartslag te meten, wel om te weten hoe het met hun motivatie is gesteld. Dat wil niet zeggen dat je voortdurend moet rondvragen: "Hoe gaat het ermee?", "Hoe voel je je?", of "Hoe staat het vandaag met je motivatie?" Zoiets klinkt geforceerd en het levert je meestal oppervlakkige antwoorden op.

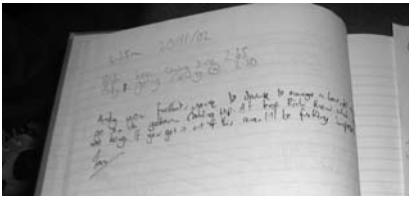
Kies dus een meer creatieve manier om te achterhalen of jongeren nog gemotiveerd zijn. Denk bijvoorbeeld aan de methodiek '**Vers van de pers**', die we hebben besproken op blz. 16. Je kan de formule 'journalist voor een dag' verlengen tot de hele duur van het project. Dan wordt elke jongere een 'permanent verslaggever' tijdens elke projectfase: '**Voor**', '**Tijdens**' en '**Na**' de activiteit.

De individuele motivatie bij elke jongere meten, dat is één ding.

Een andere factor die je kan 'monitoren', is de teamgeest. Wil je weten hoe het met de groepsdynamiek staat? Trek dan de verre ruimte in:

Het Logboek

‘U.S.S. Enterprise, sterrendatum 0506005, we naderen de nevelwolk Orion...’

‘Het Logboek van de Kapitein’: Vraag de jongeren een gedeeld dagboek te schrijven, met daarin foto’s van jullie activiteiten, tekeningen, liedjes, ... alles wat jullie verhaal zo uniek maakt! Uiteraard biedt het dagboek ook ruimte voor hoogstpersoonlijke meningen en indrukken, waarop geen censuur wordt gepleegd.

- ★ **Tip:** Ook hier kan je taken delegeren en de jongeren verantwoordelijkheid geven. Laat hen bijvoorbeeld het logboek ontwerpen. Heb je toegang tot het internet? Misschien kan je een blog opstarten, die met een beurtrol wordt bijgewerkt?

Motivatie is soms gewoon een kwestie van een goed gesprek op tijd en stond:

Het groot onderhoud

Samenkomen, de stand van zaken bespreken en hangende kwesties eens flink doorpraten? Dat is een goed idee! Maar houd je ook rekening met de jongeren die niet zo graag ‘vergaderen’ en het woord nemen in een grote groep? Gebruik voor hen andere technieken.

TEAMBUILDING

GROEPSDYNAMIEK IN NATIONALE GROEPEN

Een hecht team ontstaat niet van vandaag op morgen. Het is een proces waarbij de deelnemers zichzelf en de andere groepsleden stap voor stap leren kennen. Samen kunnen ze gemeenschappelijke doelen bepalen en verwezenlijken.

Als jeugdwerker en begeleider heb je de taak ervoor te zorgen dat de activiteit de groepsgeest ten goede komt en positieve leerkanalen biedt.

Teambuilding is een heuse uitdaging, zowel voor de jongeren als voor hun begeleiders. Maar als je het goed aanpakt, zal alle tijd en energie die je erin investeert dubbel en dik lonen.

Vanaf het eerste aarzelende aftasten tot het ontstaan van een ‘winning team’... kan je het teambuildingsproces ondersteunen met allerlei groepsbevorderende activiteiten. Enkele suggesties:

VERTROUWEN

Eieren gooien

Vraag de jongeren een rij te vormen. Eén jongere gaat voor de rij staan en krijgt een rauw ei. Hij of zij werpt het ei naar elke speler in de rij, die het telkens teruggooit naar de werper zonder zich te verplaatsen. Naarmate de werper de spelers achteraan in de rij probeert te bereiken, wordt de opdracht moeilijker.

★ **Tip: Onvermijdelijk zullen er ongelukjes gebeuren, dus zorg voor genoeg eieren en voor poetsgerief, om nadien de smeerboel schoon te maken!**

Stille nacht

Splits de groep in twee. Blinddoek de ene helft en vraag de andere helft om stil te blijven. De stillen moeten de geblinddoekten door een kamer vol obstakels leiden, zonder een woord te zeggen.

Het spinnenweb

Span een web van touwen tussen twee bomen of, als je binnen speelt, in een brede deuropening. Alle jongeren moeten door één van de mazen kruipen, naar de andere kant van het web. Elke maas mag slechts één keer worden gebruikt. Je mag de spinnendraad niet raken. De groep moet dus samenwerken om iedereen door het net te helpen. Het spel eindigt wanneer iedereen aan de andere kant van het web staat.

Taakgroepen maken

Nu het vertrouwen er is, kan je overgaan tot de volgende stap: de taakverdeling voor de voorbereiding van het project. Verdeel activiteiten zoals:

- contact aanknopen met andere nationale groepen,
- de lokale pers warm maken voor je project,
- de relaties verzorgen met sponsors en leden van het sociale netwerk, ...

Stammen

Splits de groep in kleine groepjes. Verdeel vellen papier met verschillende stamnamen. Dat kunnen eigen verzinsels zijn of bestaande namen uit andere culturen. Vraag elk groepje een eigen stamcultuur te bedenken, met eigen gedrag, regels en doelen. Koppel dat aan één van de voorbereidende taken. Aan het einde van de activiteit moeten de deelgroepen elk hun stamcultuur aan de grote groep uitleggen. Trek genoeg tijd uit voor de nabespreking.

- ★ **Tips: Wat dacht je van een Stammenfeest, georganiseerd door de jongeren? Pret gegarandeerd, en je biedt hen meteen een prima gelegenheid om het geleerde in praktijk te brengen.**

Een hecht team steunt, net zoals iedere relatie tussen mensen, op gedeelde overtuigingen en principes. Een goede teamgeest herken je aan:

- gezamenlijke doelstellingen,
- een duidelijke richting waarin wordt gewerkt,
- duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden,
- een gevoel van betrokkenheid,
- trots over wat men heeft bereikt.

INTERCULTUREEL BEWUSTZIJN

Interculturele uitwisseling vormt een rode draad doorheen de geschiedenis van de Europese Unie. Werken aan interculturele kwesties lijkt sterk op het werken aan inclusie met jongeren. In beide gevallen gaat het erom **stereotypen te doorbreken** en **de meerwaarde van diversiteit** zichtbaar te maken.

OPEN VERSUS GESLOTEN GEESTEN

Als eerste stap gaan we onze eigen stereotype kijk op andere culturen, tradities en overtuigingen **in vraag stellen**. Zoek het niet te ver, je hoeft heus niet naar de andere kant van de wereld. Begin gewoon bij jouw groep, want die bevat ongetwijfeld al heel wat culturele verschillen. Jouw rol bestaat erin een omgeving te scheppen die verschillen toejuicht en die de groep, doorheen al die verschillen, verenigt.

Voordat je met jongeren interculturele kwesties aanpakt, is het belangrijk dat je voor jezelf duidelijk inzicht verwerft in het thema. Leer je eigen gedachten en (voor)oordelen kennen. Onderzoek kritisch hoe jouw visie de leerervaring van jongeren kan beïnvloeden. Ter **voorbereiding** kan je andere jeugdwerkers en begeleiders met ervaring op dit gebied raadplegen.

Het eiland Albatros

Dit heb je nodig: verkleedspullen, make-up (is nuttig, maar het kan ook zonder), een hapje, een drankje, bekers en borden, drie stoelen en een tapijt.

Verdeel de deelnemers in drie groepen, als volgt:

- Een groep van twee mannen en twee vrouwen. Zij krijgen de rol van bezoekers.
- Een groepje van een man en een vrouw. Zij spelen de eilandbewoners, Tros en Alba.
- De rest van de groep zijn waarnemers. Zij letten op lichaamstaal, reacties, uitlatingen en gelaatsuitdrukkingen.

Rollenspel/briefing voor de deelnemers:

Je gaat op bezoek bij een vreemde cultuur, op het eiland Albatros.

De groep met vier mensen (twee mannen en twee vrouwen) speelt de bezoekers. De groep met twee mensen (een man en een vrouw) speelt de eilandbewoners.

De eilandbewoners treden de ruimte binnen. Ze dragen prachtige kleren en kleurige make-up. De man (Tros) neemt plaats op de stoel, die als 'troon' is versierd. De vrouw (Alba) knielt naast hem op grond.

De bezoekers komen toe. Alba staat op. Ze is blootsvoets en komt de hand van alle bezoekers drukken. Bij de vrouwelijke bezoekers raakt ze ook de schouders, armen, handen, benen, knieën en voeten aan.

Alba ontdoet de vrouwen van hun schoenen en gebaart hen op grond te knielen, naast de stoelen. Ze gebaart de mannen om op de stoel te gaan zitten.

Tros, de mannelijke eilandbewoner, en Alba lijken te converseren in een eigen taal: ze fluiten en klikken met de tong. Alba knielt naast Tros op de grond, hij raakt haar hoofd aan en geeft haar een teken met een hoofdbeweging. Daarna staat Tros op en begroet hij iedere mannelijke bezoeker: hij schudt ze de hand (zowel linker- als rechterhand), recht hun schouders en raakt hun linkerbovendij aan met zijn rechterknie en hun rechterbovendij met zijn linkerknie.

Daarna gaat Tros weer zitten en strijkt hij Alba opnieuw over het hoofd. Alba reageert en staat op. Ze gaat naar de vrouwen, biedt het eten en drinken aan en nodigt hen uit zich te bedienen.

Alba gaat daarna naar de mannelijke bezoekers met het voedsel en de drank. Ze bedient hen (anders dan bij de vrouwen, want die hebben zichzelf bediend). Ondertussen blijft Tros voortdurend met Alba converseren in hun eigen taal.

Alba komt opnieuw geknield zitten, naast Tros. Die staat op van de troon, en geeft teken aan Alba om hem te volgen naar de vrouwelijke bezoekers. Alba helpt de vrouwen opstaan uit hun geknield positie.

Daarop raakt Tros de voeten van beide bezoeksters aan en begint geanimeerd te praten met Alba in hun typische klik-en-fluit-taal. Hij neemt één van de bezoeksters bij de arm en stapt met haar de kamer uit, op de voet gevolgd door Alba.

De briefing: Na het rollenspel vraag je de vier bezoekers naar hun mening over de cultuur op het eiland Albatros. Wat hebben ze zien gebeuren? En hoe interpreteren ze dat? Welke betekenis zoeken ze achter gebaren, geluiden en houdingen?

De waarnemers kijken aandachtig toe, net zoals ze dat tijdens het rollenspel hebben gedaan: ze letten op lichaamstaal, reacties, zinnen, uitdrukkingen, commentaar, enzovoort.

Dan is het moment van de waarheid aangebroken: leg nu uit welke cultuur op Albatros leeft. Op het eiland communiceren de bewoners door middel van telepathie. Ze begrijpen elkaar dus zonder te spreken; ze maken enkel geluid om de aandacht te trekken. De vrouw is de voornaamste persoon in de Albatros-maatschappij: ze heeft als enige het recht Moeder Aarde aan te raken met blote benen, knieën of voeten. Zij alleen mag voedsel en drank aanraken. De man moet haar aandacht trekken door middel van geluiden en kleine aanrakingen. Grote voeten gelden als een schoonheidssymbool, want een vrouw met grote voeten heeft een groter raakvlak met de grond, en heeft dus meer contact met Moeder Aarde. Daarom zoeken Alba en Tros naar de bezoekster met de grootste voeten om haar uitgebreid te vereren.

Sluit het spel af met een gesprek in kleine groepjes.

Geef elk subgroepje een flap met daarop de onderstaande zinnen, die ze verder mogen aanvullen:

VOORAF geloofden we dat...

NU weten we dat...

DUIK EENS IN EEN ANDERE CULTUUR

Bezoek eens een wijk waar mensen uit andere culturen leven. Contacteer de buurtbewoners vooraf en leg het doel van je bezoek uit. Vraag of je hen mag interviewen en foto's mag nemen. Of wat dacht je van een ontmoeting met een Afrikaans gospelkoor, een bezoek aan een sociaal restaurant of een namiddag op de training van de Special Olympics?

Je ontdekkingsstocht kan uitmonden in een minireportage, een fotoverslag, een muurkrant of een informatieblaadje.

- ★ **Tip: Waarom maak je er geen cultuurfeest van? Nodig alle geïnterviewden uit, samen met je buren uit vreemde culturen. Betrek heel je sociaal netwerk bij het feest!**

Interculturele week

Plan elke dag van de week een andere activiteit rond een bepaald cultuuraspect:

- op maandag: filmvertoning;
- op dinsdag: kokkerellen en een typisch uitheems recept uitproberen;
- op woensdag: modeshow...
- op donderdag: iets muzikaals...

Laat je verbeelding (en ook die van de jongeren) de vrije loop!

- ★ **Nodig ook de mensen uit je sociaal netwerk uit, en de organisaties die je project financieel ondersteunen!**

RISICORAMING

Verwacht het onverwachte. Hoe goed je ook voorbereid bent, **er kunnen altijd dingen fout lopen**. Daarom kan je maar best een plan B, C of zelfs D achter de hand houden. Beschouw die plannen als EHBO-kits, als redder in nood in onverwachte situaties.

Steenlijst op van alle **mogelijke ongevallen, vergissingen en misverstanden**, die kunnen opduiken in de loop van je project. Blijf wel realistisch. Als je in november naar Denemarken trekt, hoef je geen hittegolf te vrezen. En tijdens een sneeuwtour in Duitsland is de kans klein dat je een giftige slangenbeet zal moeten behandelen.

Is je lijst klaar?

Zoek dan manieren om de **risico's te beperken**. Verzamel telefoonnummers van hulpdiensten zoals het Rode Kruis, van het dichtstbijzijnde politiekantoor, van het consulaat en andere. Bundel alle nuttige paperassen in een 'nood-map', samen met een kopie van de deelnemerslijst en verzekerings- en andere nuttige documenten. Of houd voorafgaand een briefing met alle betrokkenen.

Sommige activiteiten, zoals kanoën met jongeren die niet kunnen zwemmen, kan je beschouwen als activiteiten 'met een verhoogd risico'. Daarvoor moet je advies van buitenaf inwinnen en bijkomende voorzorgen nemen. Soms is het raadzaam de activiteit te schrappen.

- ★ **Tip: Laat de jongeren onder professionele begeleiding deelnemen aan risicosimulaties. Organisaties die je daarbij kunnen helpen: het Rode Kruis, outdoorspecialisten, ...**

RISICORAMING, EEN VOORBEELD

(de namen worden om privacy redenen veranderd)

ACTIVITEIT: Euronet congres in Manchester van 1 tot 4 april 2007

PLAATSEN: Hotel George (overnachting) Congrescentrum (eerste, tweede en derde dag)

Begeleiders: Sandra Verhulst (groepsleider), Ben Al Moudi, Khadija El Ouragli,

Deelnemende jongeren van Jeugdhuis Huppeldepup uit Spelegem: Kevin Verspecht, Ana Pagazitaj, Touria Bouhkriss, Momo Helibi, Sergej Popkoff

Activiteit	Risico's	Wie loopt gevaar?	Welke maatregelen hebben we genomen om het gevaar te beperken?	Omvang van het risico + welke actie moeten we nog ondernemen?	Handtekening van de schatter(s)
Heenreis/terugreis	Iemand raakt gewond: <ul style="list-style-type: none">– op de vertrekplaats– op de trein– in het vliegtuig– op de bus	Deelnemers en begeleiders	We brengen ouders/voogd/familieleden op de hoogte van de reisroute en reistijden Tijdens de reis is er altijd een begeleider bij de jongeren We maken met de deelnemers sluitende afspraken over passend gedrag, gezondheid en veiligheid Alle jeugdwerkers en begeleiders hebben een EHBO-opleiding gevolgd	Laag risico Er ontbreekt iemand in de groep	

Activiteit	Risico's	Wie loopt gevaar?	Welke maatregelen hebben we genomen om het gevaar te beperken?	Omvang van het risico + welke actie moeten we nog ondernemen?	Handtekening van de schatter(s)
	<p>Er ontbreekt iemand in de groep</p> <p>Iemand raakt vermist</p>	<p>Deelnemers en begeleiders</p>	<p>We vragen de deelnemers goed op te letten</p> <p>De deelnemers krijgen een lijst mee voor noodgevallen, met gsm-nummers van de jeugdwerkers en begeleiders, adres van het hotel, telefoonnummer taxa maatschappij.</p> <p>We vragen dat ze dat lijstje altijd bij zich dragen.</p>	<p>Laag risico</p> <p>De jongeren staan immers voortdurend onder begeleiding, gedurende de hele reis</p> <p>Er is geen verdere actie nodig</p>	

Activiteit	Risico's	Wie loopt gevaar?	Welke maatregelen hebben we genomen om het gevaar te beperken?	Omvang van het risico + welke actie moeten we nog ondernemen?	Handtekening van de schatter(s)
	Kleine gezondheidsproblemen en kwaaltjes	Deelnemers en begeleiders	<p>Wanneer een vermiste deelnemer niet binnen het uur wordt gevonden, treedt het noodscenario in werking (als onderdeel van het crisisplan)</p> <p>Elke deelnemersfiets bevat relevante medische informatie. Bijvoorbeeld Khadija reageert allergisch op wespensteken: onmiddellijk naar het hospitaal brengen</p> <p>Onze verzekeringspolis dekt repatriëring voor medische doeleinden.</p>	<p>Laag risico.</p> <p>De meeste deelnemers hebben al enige reiservaring.</p>	

Activiteit	Risco's	Wie loopt gevaar?	Welke maatregelen hebben we genomen om het gevaar te beperken?	Omvang van het risico + welke actie moeten we nog ondernemen?	Handtekening van de schatter(s)
Hotel	<p>De rolstoel ligt achteraan in het gebouw</p> <p>Overmatig alcoholgebruik (de bar van het Hotel staat bekend voor de ruime keuze aan whisky's)</p>	<p>Iedereen. In het bijzonder Touria, die een drankprobleem heeft.</p>	<p>Uit solidariteit gaan we steeds met heel de groep via de achteringang binnen en buiten, dan hoeft Sergeï (met de rolstoel) zich niet alleen te voelen.</p> <p>We hebben van de hoteldirectie de toelating om een tijdelijke sapsjesbar te openen. (We mogen zelfs de fruitpers in de keuken gebruiken).</p> <p>Er is steeds een begeleider bij de jongeren.</p>	<p>Vragen om geen privé-feestjes te houden op de kamers.</p>	
Congres-centrum					

- ★ **Tip: Risicoraming gaat in de eerste plaats over de jongeren en hun veiligheid. Maar het gaat óók om alle mensen die onrechtstreeks zijn betrokken. Houd met al die factoren rekening. Vinden jullie een kajaktocht op de Nijl een geweldig leuke uitdaging? Fijn, maar hoe denken de ouders daarover? En je projectfinanciers? Als zij hun steun intrekken, komt heel je project in het gedrang.**

Leg de grote lijnen van het risicoramingsplan voor aan alle betrokkenen. Hang het tijdens het hele project op een plaats waar je gemakkelijk bij kan. Echter zonder dat iedereen inzage heeft, vermits respect voor de privacy van de deelnemers essentieel is.

- ☞ **Meer informatie vind je in het SALTO Project Management Handbook www.salto-youth.net/find-a-tool/86.html en in de T-Kit on Project Management (T-Kit over Projectbeheer) www.salto-youth.net/find-a-tool/68.html. Of vraag bij JINT vzw een exemplaar aan van de publicatie ‘Veilig aan de slag’.**

GELDKWESTIES

Wat moeten we zonder geld? We hebben het nodig om voedsel en kleren te kopen, om het dak boven ons hoofd te betalen en... om internationale projecten te organiseren.

De belangrijkste financiële ondersteuning voor je internationale project kan komen van het EU-programma **Youth in Action**, maar niets belet je om bij andere fondsenverstrekkers aan te kloppen.

- ☞ **Meer informatie over financieringsmogelijkheden vind je op www.eurodesk.org, www.fundersonline.org, www.kbs-frb.be en in de T-Kit on Funding and Financial Management (T-Kit over Fondsenwerving en Geldbeheer) www.salto-youth.net/find-a-tool/371.html. Of vraag bij JINT vzw een exemplaar aan van ‘Eurowijzer, subsidiewijzer voor internationale jeugdprojecten’.**

Soms volstaat financiering van buitenaf niet om al je voorbereidings- en projectkosten te dekken. Probeer je totale financiële noden juist in te schatten en zoek bijkomende financiële ondersteuning waar nodig. Als je zeker wilt zijn dat alle jongeren, ongeacht hun sociaal-economische achtergrond, over evenveel ‘zakgeld’ kunnen beschikken, dan houd je best rekening met het volgende:

Bereken hoeveel geld de hele groep (begeleiders en jongeren) in een bepaald land nodig zal hebben.

Richt een ‘**gemeenschappelijk fonds**’ op. Met dat geld kan je, indien nodig, sommige deelnemers een beetje extra tegemoet komen. Je kan er ook materiaal mee kopen, zoals een reisgids over het land van bestemming of een woordenboek.

Leg de taken vast: wie beheert het gemeenschappelijke fonds, wie houdt de facturen en de receiptjes bij? Open een groepsrekening bij een bank, met alle begeleiders en jongeren als rekeninghouders.

Betrek de jongeren bij je zoektocht naar **subsidies en financiële middelen**. Werk je met laaggeschoolde jongeren? Geef hen dan nu de kans hun ‘boekhouders’-talenten te testen.

HET GELD BEHEREN

De straatmarkt

Doelstelling: je organiseert een praktische activiteit om jongeren te laten oefenen in het omgaan met geld in ongewone omstandigheden (zoals in het buitenland).

Tijdens de Interculturele Week (zie blz. 30) kan je de jongeren vragen een fair- tradestand te openen. Zo leren ze bewuster omgaan met geld. Waar halen ze de producten? Kopen? Zelf maken? Hoe bepalen ze de verkoopprijs? Hoeveel wisselgeld is er nodig voor de markt? Hoe berekenen ze de winst? Wie brengt het geld naar de bank?

★ **Tip: Speel Monopoly als voorbereiding op het beheer van het gemeenschappelijk fonds. Pas het spelbord aan met de munten en straatnamen uit de landen die aan het project deelnemen.**

PRAKTISCHE PLANNING

De ideale praktische planning getuigt van **realisme**, beantwoordt aan de **noden** van de groep, is goed **voorbereid** en laat ruimte voor feedback en nabespreking.

Je activiteiten moeten duidelijk verband houden met je oorspronkelijke **bedoelingen en doelstellingen**, en liefst ook met die van je uitwisselingspartner(s).

De planning en voorbereiding pak je best op een stimulerende manier aan: zowel **praktisch** als **creatief**. Met ellenlange lijsten en instructies raken de jongeren snel verveeld. Maar zonder lijsten dreig je belangrijke informatie te vergeten of noden over het hoofd te zien. Een goede tussenoplossing is een weekplan.

KLAAR VOOR VERTREK: jullie groep trekt naar het buitenland

Simulatiespel

Een weekend kamperen in eigen land is een ideale voorbereiding op het grote vertrek. Je kan tijdens het weekend het Albatros-spel spelen (zie eerder). Nodig de leden van je sociale netwerk uit als gasten of buitenlandse bezoekers. Zo voelen ze aan den lijve wat jongeren kunnen meemaken tijdens een internationaal project.

Checklists

Tijdens het spel 'Ik ga op reis en ik neem mee...' hebben de jongeren hun lijst met verwachtingen opgesteld. Gebruik die als checklist en bekijk wat nog ontbreekt in de valies of rugzak om die verwachtingen te realiseren.

Denk zeker aan:

- toestemmingen van ouders/voogd,
- geneesmiddelen,
- relevante medische informatie,
- bijzonderheden over de reisweg,
- informatie over de overnachtingsplaats,
- zakgeld in de munt van het gastland,
- visumvereisten,
- paspoort,
- een woordje uitleg over de wetten van het gastland,
- telefoonnummers uit binnen- en buitenland voor noodgevallen,
- gepaste kleding,
- een knuffelbeer om lekker te slapen?
- kopieën van je crisisplan,
- andere voorzorgen voor noodgevallen,
- gedragsregels in het gastland,
- afspraken over aanvaardbaar gedrag.

👉 Over het crisisplan en de afspraken lees je alles in het hoofdstuk ‘Tijdens’ (blz. 57).

Communicatie

Zorg tijdens de voorbereidende fase van je project voor een vlotte communicatie tussen begeleiders en jongeren. Dat kan met de klassieke brief, maar gebruik ook andere communicatiekanalen zoals e-mail, webcam, sms, chat of videotransfers.

KLAAR VOOR ONTVANGST:

jouw groep blijft thuis, en je ontvangt buitenlandse jongeren

Alle bovenstaande tips voor vertrekkers gelden ook voor thuisblijvers.

Met dat verschil dat je in eigen land geen visum nodig hebt. Gastheer spelen voor een buitenlandse jongerengroep is bijzonder uitdagend. Je gaat je vertrouwde omgeving ineens met heel andere ogen bekijken. Een goede planning en voorbereiding zijn de sleutel tot het succes. Blijf vooral kalm en mocht het toch nog fout lopen, grijp dan gewoon naar plan B, C of D!

Een 'evenement' of internationale ontmoeting = de verwezenlijking van beperkte doelstellingen met beperkte middelen in een beperkte tijdspanne. Vele mensen vinden het evenement zelf het belangrijkste deel van een internationaal project. Zij zien het '**tijdens**' als het hoogtepunt. Wijzelf vinden het '**vooraf**' (de planning en voorbereiding) en het '**nadien**' (de evaluatie en opvolging) van even groot belang!

TIJDENS SAMEN OP

WEG

In dit hoofdstuk verneem je meer over **groepsdynamiek, communicatievaardigheden, sociale en interculturele aspecten, actieve participatie, regels en gezag, de aanpak van conflicten, crisisbeheer, afsluiten en afscheid nemen.**

GROEPSDYNAMICA BIJ INTERNATIONALE GROEPEN

Het is niet ongebruikelijk dat een internationale groep traag op gang komt. Wanneer jongeren kennis maken met elkaar, tasten ze eerst de grenzen van het aanvaardbare groepsgedrag af. In die overgangsfase van individu naar groepslid testen ze formeel en informeel jouw rol als jeugdwerker en begeleider.

➤ **Wil je meer weten over de verschillende groeistadia van een groep? Lees dan Tuckman's Model (1965): Forming Storming Norming Performing and Adjourning.**

De vorming van een groep kan gepaard gaan met:

- opwinding, anticipatie en optimisme,
- wantrouwen en bezorgdheid,
- omschrijven van de taken en de manier om ze uit te voeren,
- bepalen van aanvaardbaar groepsgedrag,
- beslissen welke informatie moet worden verzameld,
- lange discussies over ideeën en verschilpunten (en sommige jongeren worden daar erg ongeduldig van),
- problemen bij het herkennen van struikelblokken.

In die beginfase doen de jongeren veel nieuwe indrukken op. Ze worden door allerlei zaken afgeleid. Daarom lijkt het dat de groep aanvankelijk weinig vooruitgang maakt in de verwezenlijking van zijn doelstellingen. Geen paniek, dat is volstrekt normaal! Als het tijdens jouw internationaal project gebeurt, besteed er dan niet te veel tijd of aandacht aan. Start met de eerste activiteit zodra je het doel ervan hebt uitgelegd.

Net zoals bij andere internationale projecten hebben ook deelnemers aan een inclusieproject **verschillende leerstijlen en leerbehoeften**. Dat hangt samen met hun culturele of sociale achtergrond. Zorg dus voor voldoende variatie in je aanpak en programma, zodat alle jongeren zich

aangesproken voelen. We raden je daarom aan de buitenlandse projectbegeleiders **vooraf te ontmoeten** om het project in detail voor te bereiden.

Voor zo'n voorbereidende bijeenkomst kan je financiële ondersteuning krijgen via het Youth in Action-programma.

 Meer informatie over voorbereidende bijeenkomsten kan je vinden op www.youthinaction.be.

Hoe goed ken je de buitenlandse jeugdwerkers en begeleiders? Heb je al eerder met hen samengewerkt? Hebben jullie ooit al een inclusieproject gerund? Dat helpt natuurlijk. Zoniet kan je getuigenissen en praktijkverhalen lezen: daar haal je ongetwijfeld heel wat inspiratie uit.

 Goede voorbeelden uit de praktijk vind je in het boekje 'Including all with the Youth in Action Programme' van de Europese Commissie. www.salto-youth.net/find-a-tool/362.html

Een degelijk begeleid inclusieproject erkent diversiteit en benut de meerwaarde ervan. Het brengt de groep samen en bouwt het programma stap per stap op

WANNEER BEN JE EEN GOEDE BEGELEIDER?

Eerst en vooral moet je jezelf kennen. Een goede begeleiding begint met de juiste houding. Houd dit in het achterhoofd:

- toon respect
- knoop goede werkrelaties aan
- laat vooropgezette ideeën over mensen, groepen en gemeenschappen vallen
- geef controle uit handen
- kijk, luister en leer
- leer van fouten
- ondersteun, en deel je kennis en ervaringen
- wees eerlijk
- wees zelfbewust, maar tegelijk kritisch voor jezelf
- wees flexibel

PRODUCT, PROCEDURES EN MENSEN

De ontwikkeling van de groep hangt af van deze drie sleutelementen. Krijgt één ervan teveel gewicht, dan belemmert dat de groepsdynamiek.

- Te veel **product** kan leiden tot een gespannen sfeer, met weinig openheid voor de ander
- Te veel **procedures** kunnen de creatieve flexibele aanpak van problemen in het gedrang brengen
- Te weinig aandacht voor de **menselijke noden** kan leiden tot gevoelens van uitsluiting. Het ondermijnt de efficiënte werking.

STARTENDE GROEPEN: ZO PAK JE HET AAN

De eerste ontmoeting (de vormingsfase) is het uitgelezen moment om de hoop en de angsten in de groep naar boven te brengen. Je kan nu bepaalde houdingen en gedragingen onder de loep te nemen en in vraag te stellen. Ijsbrekers en naamspelletjes kunnen daarbij helpen. Of schenk iedere jongere een **Welkom pakket**: een hartelijke welkomstbrief, informatie over het gastland, papier, pennen, badges, plaatselijke lekkernijen.

‘**Ijsbrekers**’ zijn luchtige spelletjes, bedoeld om elkaar te leren kennen en om het ijs te breken tussen de deelnemers. Meestal wordt een ‘ijsbreker’ gebruikt in het begin van de dag of het begin van een programma. Ze scherpen de communicatievaardigheden aan. Ze duren nooit langer dan een kwartier. Je hebt er weinig ruimte of materiaal voor nodig. Op een luchtige manier dagen ze de jongeren uit tot samenwerking, voor de start van een activiteit. Wil je meer weten? Bel dan naar JINT en bestel het ‘Intercultureel Spelenboek’ of surf naar www.salto-youth.net/find-a-tool/ en vink ‘icebreaker’.

Energisers zetten aan tot kennismaking en interactie. Met korte speelse oefeningen schep je een ideaal klimaat voor ideeënuitswisseling. Ze helpen de jongeren om zich op hun gemak te voelen bij elkaar. Energisers zijn ideaal om na een pauze de activiteit te hervatten. Ze richten de aandacht van de jongeren op de komende taak of op het gespreksonderwerp.

Er bestaan honderden energisers, van erg passief tot zeer actief. Kies de methodiek die het best aansluit bij je groep, het moment of de activiteit.

 Een lijst met ijsbrekers en energisers vind je in de SALTO Toolbox for Training op www.SALTO-YOUTH.net/Toolbox/

- ★ **Tip: Sommige jongeren hebben energisers nodig om los te komen in de groep. Andere jongeren vinden ze belachelijk.**
- ★ **Tip: Beperk ijsbrekers en energisers tot een minimum. Te veel ijsbrekers na mekaar wordt vervelend. Te veel energisers, ... en de jongeren raken afgemat. Terwijl jij net de bedoeling had hun energieniveau op te krikken!**

Kennis delen/Projectbeurzen: Geef de jongeren de kans hun vaardigheden, kennis, hoop, angsten en verwachtingen te delen. Houd in je programma ruimte vrij voor discussies, presentaties, projectbeurzen, tentoonstellingen of internationale avonden. Of speel het MySpace-spel.

MySpace

Doel: De jongeren tonen elkaar de inhoud van de 'bagage' die ze tijdens de voorbereiding van het project hebben ingepakt. Ze praten over hun leven, hobby's, vertrouwde omgeving, verleden, toekomstdromen, enzovoort. De groep begrijpt dan beter wie en wat ze zijn, en waarom ze zijn zoals ze zijn.

Dit heb je nodig: Geef iedere jongere een stiften en een groot vel papier (van een flap-over)

Duur: 45 minuten

Zo ga je te werk: Vraag de jongeren elk vijf dingen te tekenen die hun gevoel weergeven. Dat kan een lachend gezicht zijn, de zon, een snelle auto, ... Vraag hen om hun tekeningen te bespreken in groepen van vier. Daarna nodig je de deelnemers uit hun tekeningen aan de muur te hangen en op ieders tekening een eigenschap te schrijven die bij die persoon bevalt. Later neemt iedereen zijn of haar tekening mee naar huis.

Het Panel van Deskundigen

Doel: de vaardigheden van iedere jongere ontdekken en inschakelen voor het project.

Iedere jongere benaderen als 'deskundige' voor zijn specifieke talenten.

Dit heb je nodig: stiften + een muur met daarop vijf grote vellen papier.

Individuele checklist voor elke jongere.

Duur: dertig minuten

Zo ga je te werk: Vraag de jongeren hun talenten of vaardigheden op te schrijven op de Muur van Kunde en Kennis. Ter inspiratie geef je onderstaande checklist mee, die ze individueel kunnen overlopen:

- Waar ben je goed in? Wat kan je goed? Wat ken je, wat weet je?
- Geef elke vaardigheid een score van 0 tot 5
- Noteer de toppers, maar ook de voldoende
- Welke vaardigheden kunnen volgens jou nuttig zijn voor de groep en voor ons project?
- Schrijf die vaardigheden op de Muur van Kunde en Kennis
- Kijk of andere jongeren gelijkaardige vaardigheden hebben.

DE GROEP KRIJGT VORM

Projectcafé

Heel wat hechte vriendschappen worden gesmeed tijdens de pauzes en informele momenten. Daarom kan het geen kwaad enkele activiteiten bij een kop koffie te houden. Een 'Projectcafé' kan de uitwisseling bevorderen, legt een basis voor latere samenwerking, vergroot de betrokkenheid en de motivatie en draagt bij tot de zelforganisatie van de groep.

Brainstormen kan nieuwe gespreksstof opleveren en stimuleert de creativiteit. Je kan er een prangend probleem mee oplossen of een vraag mee beantwoorden.

★ **Tip: Spoor iedereen aan zijn bijdrage te leveren. Vraag verduidelijking als een suggestie te vaag blijft. Schrijf elke suggestie op, ook al lijkt ze vergezocht. Tijdens het brainstormen mag niemand commentaar geven op de suggesties van anderen. Niemand mag lachen om ideeën die misschien wat vreemd lijken. Vaak blijken die 'ongewone' en creatieve suggesties achteraf de meest interessante en nuttige. Vraag kwantiteit, geen kwaliteit. Geef alleen je eigen ideeën als de groep stilvalt en inspiratie nodig heeft.**

Kleine groepen, grootse resultaten

In kleine groepen durven timide jongeren sneller het woord te nemen. Werk daarom af en toe in subgroepen van drie tot acht personen. Afhankelijk van de opgelegde taak kan zo'n subgroep een kwartier, een uur of zelfs een dag bezig zijn. Het levert weinig op wanneer je de jongeren simpelweg vraagt een onderwerp te bespreken. Dat is een te vage opdracht. Geef liever richtvragen en leg duidelijk uit wat hen te doen staat. Of formuleer een controversieel standpunt en laat hen daarover discussiëren. Of leg hen een probleem of dilemma voor en laat hen zoeken naar een oplossing. Die oplossing kunnen ze later voorstellen aan de hele groep.

- ★ **Tip: Sommige mensen blijven liefst op bekend terrein. Ze klitten samen bij de vertrouwde gezichten, binnen de eigen nationale groep. Laat de jongeren dus niet zelf kiezen bij welk groepje ze aansluiten. Gooi de nationale groepen door elkaar en maak gemengde subgroepen (bijvoorbeeld met nummers of kaarten).**

Sociale interactie:

Las in je programma rustpauzes in, voor wanneer de jongeren moe worden of heimwee krijgen.

Dit zijn dan goede uitlaatkleppen:

- Speel **bordspelen** uit andere landen om de nieuwsgierigheid naar andere culturen te prikkelen.
- Voer **campagne** voor het project (maak publiciteit, knutsel een spandoek, geef een optreden, houd een persconferentie, ...)
- Verjaart er iemand tijdens het project? Of is het een nationale feestdag? **Bouw dan een feestje!**
- Laat de jongeren de **directe omgeving ontdekken**. Stel een kwis of vragenlijst op over plaatselijke muziekfestivals, bekende figuren, de ligging van gebouwen en monumenten. Verdeel de groep in gemengde teams en geef ze anderhalf uur om zoveel mogelijk juiste antwoorden te verzamelen.
- Stel een eigen **woordenboek** samen met begroetingen, eigenaardige uitdrukkingen, een lijst van typische streekgerechten, mét recept.
- Organiseer spontaan **een feestje** in de loop van het project.
- Organiseer een **sportwedstrijd** in de vrije tijd.
- Organiseer een **thema-avond** en nodig een lokaal talent uit, zoals een torero, een houtsnijder, een kunstschilder, een schlager-zangeres, ...

Samenwerkingsspelen

Het woord zegt het zelf: een samenwerkingsspel is een spel waarbij de jongeren moeten samenwerken om de opdracht of uitdaging tot een goed einde te brengen.

👉 **Een voorbeeldje?** Surf naar de site van Jeugdwerknet (met een reuze-overzicht van allerlei spelen) en ga verder naar 'groepsvormende spelen': www.jeugdwerknet.be/spelen/.

De term samenwerkingsspel is een beetje misleidend. Het zijn weliswaar spelen, want ze zijn plezierig om te doen, maar ze zijn allerm minst vrijblijvend. Samenwerkingsspelen grijpen immers diep in op de beleving van de jongeren. Ze stellen de spelers voor uitdagingen, bevorderen de groepssamenhang en houden de belangstelling levendig. Een goed gekozen spel biedt de spelers

waardevolle inzichten over zichzelf en hun positie in de groep. Een slecht gekozen spel staat haaks op de leefwereld, voorgeschiedenis en thuissituatie van de jongeren en loopt gegarandeerd slecht af.

Kijk dus goed uit. Een spel dat in het verleden altijd succes oogstte, kan in een internationale omgeving onverwacht anders uitdraaien.

Samenwerkingsspelen draaien om participatie en betrokkenheid. Meestal kan je ze **aanpassen** aan elke situatie, zonder dat ze aan kracht inboeten. Ze zijn **kort**: van een visuele illustratie of verbale schets van een minuut tot een groepsdiscussie van een half uur. Ze zijn **niet duur**: je hebt geen speciaal materiaal nodig, je hoeft geen consultant in te huren. Ze **mislukken zelden**: als je ze toepast in de juiste context en op een positieve en professionele manier, zullen ze vrijwel altijd lukken. Ze werken op **deelname**: ze betrekken jongeren fysiek, emotioneel en verstandelijk. Ze doen jongeren nadenken, bewegen en plezier hebben.

★ **Tip: Werk liefst met twee begeleiders. Dan kan je kleine groepen vormen en individuele noden aanpakken. Met twee begeleiders kan je elkaar ondersteunen als de zaken anders lopen dan gepland. Bovendien geeft het meer diepgang aan de nabespreking achteraf.**

Je activiteiten **evalueren** is van cruciaal belang. Benoem de resultaten en verduidelijk de meerwaarde van het spel. Begin nooit 'zomaar' aan een activiteit. Met een nabespreking en een evaluatie geef je de jongeren de kans om over het gebeurde na te denken, hun ervaringen te evalueren en te beslissen wat ze daarna gaan doen. Praat met de jongeren na over wat ze geleerd hebben en hoe dat verband houdt met hun eigen leven.

Zonder **reflectie** achteraf zullen jongeren niet veel opsteken van hun ervaringen.

Probeer de jongeren bij de nabespreking en de evaluatie achtereenvolgens te vragen wat er is gebeurd tijdens het spel, hoe ze zich daarbij voelden, wat ze over zichzelf hebben geleerd, wat ze verder willen aanvangen met het geleerde. Je kan je verleden niet veranderen, maar door handelingen nú wel je toekomst. Een geest die is veranderd door een nieuwe ervaring, zal nooit terugkeren naar zijn oude toestand!

👉 **Wil je meer weten over evaluatietechnieken? Blader dan naar de hoofdstukken 'Nadien' en 'Terug thuis – Impact en effecten'.**

COMMUNICATIE

“Een basisregel in communicatie is dat we nooit zo efficiënt communiceren als we denken te doen” (Handy 1985)

Vaak is wat we denken dat we hebben gezegd, niet wat we echt hebben gezegd. Even vaak is hoe wij denken dat we mensen behandelen, niet hoe zij zich behandeld voelen. Die kloof tussen onze bedoeling en onze handeling of interpretatie is een heuse communicatiestoornis. Ze kan leiden tot een crisis in een relatie. Ze maakt instructies onbegrijpelijk, geeft aanstoot of veroorzaakt wrok en frustratie.

Als iemand een gesproken of geschreven boodschap zendt naar een ander, is het onzeker of het bericht correct wordt ontvangen. Het succes staat of valt met:

- ieders fysieke en emotionele gezondheid,
- de mate waarin zender en ontvanger zich bewust zijn van zichzelf en van de noden van anderen,
- de relatie tussen zender en ontvanger,
- een gemeenschappelijke belangstelling voor het onderwerp en bereidheid erover te communiceren,
- de omstandigheden waarin de boodschap wordt gestuurd. Ideaal is een veilige omgeving, waarin men discreet omspringt met vertrouwelijke informatie,
- kennis, begrip en interpretatie van taal, lokaal dialect, jargon, slang,
- een juiste interpretatie van gesproken en geschreven signalen,
- vertrouwen van zender en ontvanger in hun bekwaamheid elkaar de juiste feedback te geven (de boodschap in de juiste context te plaatsen).

‘**Geruchten**’ is een eenvoudig spel dat toont hoe snel communicatie verstoord raakt. Je fluistert iemand een verhaal in het oor, en hij fluistert dat door aan zijn rechterbuur. Zo gaat je boodschap de hele kring rond. Aan het einde vertelt de laatste persoon het verhaal luidop. Wedden dat je een heel andere versie te horen krijgt? Mensen filteren uit de boodschap de elementen die ze willen horen en geven die door, samen met hun persoonlijke toevoegingen. Zo raken details verloren en nemen nieuwe elementen de plaats in van oude. Jongeren durven niet altijd toegeven dat ze het niet goed verstaan hebben. Ze vullen het ‘gat’ in met eigen interpretaties.

De moraal van het verhaal: duidelijke en eenvoudige boodschappen moeten op verschillende manieren en momenten worden herhaald, vooraleer ze doordringen.

ZO COMMUNICEREN WIJ

50% is lichaamstaal

- gebaren
- houdingen
- oogcontact

40% is parataal

- toon, toonhoogte, snelheid
- stemvolume
- enthousiasme
- inhoudloze geluiden zoals 'aha', 'mmm' of 'zozo'

10% is taalinhoud

- wat we eigenlijk zeggen en wat de anderen eigenlijk horen

In een internationaal project is het normaal dat de taalbarrière tot communicatiestoornissen leidt. Benader dat probleem als een kans: richt je eigenste internationale talenschool op! Begin met **'doe-woordenboeken'**. Vraag iedere nationale groep een lijst op te stellen van dagelijkse handelingen, zoals het groeten van vrienden, familie of vreemden, van welkomstwoorden en afscheidszinnen. Leg die lijsten samen en je krijgt uiteindelijk een gemeenschappelijke (gebaren)taal voor de duur van het project. Of wie weet, zelfs langer?

EEN KINK IN DE KABEL

Doelen:

- aantonen waar en hoe communicatiestoornissen ontstaan,
- positieve manieren ontdekken om de communicatie efficiënt en effectief te laten verlopen,
- afspraken maken (do's en don'ts) voor een vlotte communicatie tijdens het project.

Troeven:

Ideaal voor inclusieprojecten, want deze activiteit vergt weinig schrijfwerk. Bovendien schept de geborgenheid van een begeleide groepsactiviteit een omgeving waarin niet zo zelfzekere jongeren hun mening kunnen uiten.

Dit heb je nodig: Flip-over met papier, stiften

Duur: 45 minuten

Activiteit: Laat de deelnemers voorbeelden bedenken van communicatiestoornissen die ze ooit hebben meegemaakt thuis, bij vrienden, op school of op het werk. De jongeren moeten dus verder kijken dan hun ervaringen in de internationale groep. Noteer alle voorbeelden en laat de groep dan een ‘Top vijf’ kiezen van situaties met een ‘kink in de communicatiekabel’. Die Top vijf schrijf je over op een groot blad, met voldoende ruimte tussen elk voorbeeld.

Maak nu subgroepen van vier personen. Vraag elk groepje om oplossingen te bedenken voor de Top vijf, en die te presenteren aan de grote groep. Noteer de beste voorstellen op het blad, bij elke communicatiestoornis. En ziezo: je hebt nu een gedragscode voor een vlotte communicatie in je groep!

PERSOONLIJKE OF GEVOELIGE INFORMATIE:

OPGELET – BREEKBAAR!

Aan elk inclusieproject nemen jongeren deel met een chaotische levensstijl, een bezwaard verleden en complexe noden. Er kunnen zich situaties voordoen waarin je om gezondheids- en veiligheidsredenen **persoonlijke of gevoelige informatie** over een jongere wilt delen met andere begeleiders.

Voer in dat geval een gesprek onder vier ogen met de jongere. Zeg hem dat je overweegt die vertrouwelijke informatie met derden te delen. Vertel hem met wie je dat wilt doen en waarom je dat nodig vindt. Vraag vervolgens zijn uitdrukkelijke, schriftelijk **toestemming** alvorens je de stap zet. Stel een formele vertrouwelijkheidsovereenkomst op die jij en de jongere ondertekenen. In de meeste landen moet je zo’n document tijdens het project op een veilige plek bewaren. De jongere moet er toegang toe hebben en indien hij erom vraagt, moet je het document vernietigen.

OMGAAN MET DIVERSITEIT

CULTUUR EN LEVENSTIJL

Omgaan met diversiteit betekent dat je **mensen naar waarde schat** als individu. Het betekent dat je inziet dat verschillende achtergronden je project kunnen verrijken met frisse ideeën en inzichten. Het betekent dat je hete **hangijzers** (zoals discriminatie op basis van wat dan ook) **niet uit de weg gaat**.

In het hoofdstuk **'Vooraf'** van dit boekje (blz. 12) kreeg je al suggesties om jongeren te leren de rijkdom van andere culturen, tradities en overtuigingen te ervaren en te begrijpen. Je las er tips om je eigen vooroordelen in vraag te stellen.

☞ **Meer weten? Lees de T-Kit on Intercultural Learning (T-Kit over Intercultureel Leren) www.salto-youth.net/find-a-tool/69.html.**

- ★ **Opgelet! Wees op je hoede voor verrassingen. Zelfs al is je groep nog zo goed voorbereid, toch kunnen vooroordelen en negatieve houdingen tegenover minderheidsgroepen opduiken. Je kan dan op twee manieren reageren:**
 - **doen alsof je neus bloedt en hopen dat het probleem vanzelf overwaait (vergeet dat maar!)** of
 - **de situatie onder ogen zien en aangrijpen om het onderwerp 'diversiteit' nog verder uit te spitten (wat we alleen maar kunnen aanbevelen!)**

'Vier het verschil'

Doel: jongeren doen inzien dat er verschillende wegen naar zelfontplooiing zijn. Individuen, groepen en samenlevingen hebben het recht hun eigen weg te kiezen en verdienen daar respect voor.

Dit heb je nodig: Flip-over met papier; stiften of verf

Duur: 40 minuten

Activiteit: Vraag de groep een aantal minderheidsgroepen te noemen. Leg uit dat die groepen soms gedwongen worden hun cultuur of levensstijl op te geven. Ze moeten zich plooiën naar de maatschappelijke normen en zich volgens het voorbeeld van de meerderheid ontwikkelen. Soms moeten ze hun identiteit, seksuele voorkeur of religieuze overtuiging ontkennen.

Bespreek met de groep wat zij daarvan vinden. Zijn er verschillende wegen naar ontwikkeling? Vinden de jongeren dat zij de rechten van groepen of individuen om zich op andere manieren te ontwikkelen, eerbiedigen?

Deel de jongeren op in groepen. Vraag ieder groepje een reclameboodschap te bedenken voor een minderheidsgroep die te kampen heeft met discriminatie. Dat kunnen **homo- of biseksuele jongeren zijn, Roma, moslims, vluchtelingen, alleenstaande ouders, jongeren met een handicap of een mentale stoornis**. De campagne moet de positieve aspecten en de levenswijze van die ene groep onder de aandacht brengen, bijvoorbeeld met een poster, een rollenspel of een reclamespot voor radio of tv.

De groepen stellen hun campagne voor aan de grote groep. Bespreek welke campagne het meeste succes zou oogsten om vooroordelen weg te werken en minderheidsgroepen een positiever imago te bezorgen.

ACTIEVE PARTICIPATIE

In een inclusieproject betekent **actieve participatie** dat je het aan de jongeren overlaat om de agenda te bepalen en het proces in handen te nemen. Zo laat je jongeren zelf hun internationale omgeving scheppen. Dat is een omgeving waarbinnen jongeren en begeleiders samen de beslissingen nemen en waarin je als jeugdwerker en begeleider de taak krijgt hen te motiveren en te begeleiden. De jongeren kunnen inspiratie putten uit de deskundigheid en levenservaring van de begeleiders.

Actieve participatie begint op de allereerste dag van je voorbereiding (het '**Vooraf**') en loopt tot het einde van de evaluatiefase (het '**Nadien**' en het '**Terug thuis – Impact en effecten**'). Participatie steunt op de overtuiging dat jongeren ervaringsdeskundigen zijn als het gaat over hun eigen leven en persoonlijke groei. Actieve participatie erkent:

- dat jongeren beschikken over grote verbeeldingskracht en creativiteit
- dat jongeren bereid zijn tot zelfsturing en zelfcontrole, als ze zich persoonlijk betrokken voelen bij gestelde doelen
- dat jongeren in gepaste omstandigheden verantwoordelijkheid aanvaarden en ook actief opzoeken
- dat jongeren even graag werken als rusten en spelen
- dat jongeren leergierig zijn.

Wil je een geslaagd participatieproces opzetten? Houd dan de **3 M's** in je achterhoofd: motivatie, mentor en monitoring.

Je **motiveert** de jongeren door hen te betrekken bij de vele beslissingen en taken binnen het project. Op die manier maak je hen medeverantwoordelijk. Ze voelen zich dan 'mede-eigenaar' van het project. Houd het plezierig en luister naar hun wensen. Als de groep goed draait en de communicatie verloopt vlot en open, zijn jongeren sneller bereid om zich te engageren. Je stelt je op als **mentor** voor de jongeren: je besteedt aandacht aan hun emotionele noden en praktische wensen en aan hun individuele leerproces. Je staat in voor de **monitoring** van het project: je begeleidt de jongeren bij het realiseren van de doelstellingen en blijft het proces voortdurend evalueren. 'Mentor zijn' is zoiets als een overeenkomst, een contract met rechten en plichten. De jongeren hebben het recht de doelstellingen te bepalen. De jeugdwerker en begeleider heeft de **plicht** hen te helpen die doelstellingen te verwezenlijken.

Met de **Participatieladder** krijgen jongeren een scherp beeld van hun rol in het project, en van het belang dat ze hechten aan participatie. Geef elke jongere een groene en een rode post-it.

Rood: Hoe staat het NU met hun participatie in het project?

Groen: Hoe hoog zouden ze in de toekomst willen klimmen op de participatieladder?

Vraag de jongeren onderling te overleggen. Daarna kunnen ze hun post-it's op de juiste sport van de participatieladder klevan. Later kan je deze oefening herhalen, om te polsen of het gevoel van betrokkenheid bij het project groeit.

👉 Lees meer over de participatieladder in het hoofdstuk 'Nadien' van dit boekje (blz. 64) en ontdek er hoe je je eigen participatorische vaardigheden meet.

REGELS EN GEZAG

'Afspraken over aanvaardbaar gedrag' zijn een overeenkomst binnen de groep over "welke gedragingen jullie aanvaardbaar vinden". Ze schetsen de krijtlijnen waarbinnen iedereen zich veilig en prettig voelt. Afspraken maken, dat doe je met heel de groep. Laat iedereen aan het woord komen, maar zet niemand onder druk om iets te zeggen waarbij hij zich ongemakkelijk voelt.

Vier onderwerpen moet je zeker aankaarten:

- **Aanvaarding en respect:** Aanvaard andere jongeren zoals ze zijn. Aanvaard de begeleider als mentor, motivator en monitor.
- **Veiligheid:** Niemand mag een andere deelnemer ruw of onbeschoft behandelen of hem onnodig in gevaarlijke situaties brengen. Niemand mag een jongere aanzetten tot ongeoorloofde handelingen.

- **Persoonlijke en professionele relaties:** Sommige mensen vinden het vertederend als twee verliefde mensen elkaar openlijk knuffelen en zoenen, anderen vinden dat vervelend of storend.
- **Middelengebruik:** Hoe staat jouw groep tegenover het gebruik van alcohol, cannabis en andere middelen? Volg je de wet van het land waar je te gast bent? Of maken jullie eigen afspraken over de grenzen van aanvaardbaar middelengebruik?

Hang de afspraken **op een zichtbare plaats**, gedurende heel het project. Dan kan je ernaar verwijzen indien nodig, en eventueel onaanvaardbaar gedrag aanpakken.

CONFLICTEN OPLOSSEN

Niet alle activiteiten lopen van een leien dakje. Er kunnen om allerlei redenen **conflicten** ontstaan, zowel binnen de groep als tussen individuele jongeren. Onenigheid en meningsverschillen zijn een heel normale zaak wanneer mensen samenzijn. Weet dus dat ook tijdens jouw project wrijvingen kunnen ontstaan die je zal moeten aanpakken.

Om een conflict efficiënt aan te pakken, moet je vooral aandachtig blijven, erop voorbereid zijn, je kalmte bewaren en vooral niet zelf bij het conflict betrokken geraken.

VOORKOMEN – WEES VOORBEREID

Stel een evenwichtig programma op dat ruimte laat voor opduikende gevoelens, tegenstrijdige meningen of spanning. Wees bereid om je programma bij te sturen.

- Betrek alle deelnemers bij het zoeken naar een constructieve aanpak van het conflict.
- Bespreek de situatie in de groep, onder leiding van een neutrale bemiddelaar.
- Streef naar een evenwicht tussen persoonlijke groei en groepsactiviteiten.
- Breng de gemoederen tot bedaren: laat de deelnemers in kleine groepen de situatie bespreken. Wellicht helpen ze elkaar om de dingen objectiever te bekijken.
- Moedig iedereen aan om beurtelings
 - (1) actief te luisteren naar de anderen
 - (2) duidelijk hun eigen standpunt, mening en gevoelens te verwoorden.

- Zoek oplossingen voor het probleem zonder het conflict ‘weer op te rakelen’
- Stel aan de jongeren die bij het conflict betrokken zijn een gesprek onder vier ogen voor.
- Graaf eerst de wortels van het conflict bloot, vooraleer je oplossingen zoekt. Als de gemoe-
deren verhit geraken, wacht je beter een geschikter tijdstip af om in alle sereniteit aan een
oplossing te werken.
Leg de partijen in het conflict ook uit waarom je voor die aanpak kiest.
- Vergeet het internationale projectteam niet! Vergader regelmatig met je buitenlandse part-
ners.

HOE ONTSTAAN CONFLICTEN?

en

HOE LOS JE ZE OP?

Timing: Een nachtje doorzakken, vermoeiende excursies, een zwaar programma... kunnen de deelnemers uitputten. Het gevolg: te laat opstaan, dalende belangstelling voor het project, ... Op zo'n ‘dalmoment’ haal je de Humeurmeter of de Thermometer boven. Daarmee kan je meten hoe de jongeren zich voelen en hoe het staat met hun energiepeil.

Feedback: Feedback die ongelukkig wordt geformuleerd, valt meestal in slechte aarde. De luisteraar interpreteert de uitspraken verkeerd. Hij voelt ze aan als kritiek, ook al bedoelde de spreker dat zo niet. Geef je feedback steeds met respect voor de gevoelens van de andere. Beperk je tot wat hij heeft gezegd of gedaan en verklaar je zienswijze met objectieve argumenten.

Je zegt beter, “Ik ben het grondig oneens met wat je daarnet hebt gezegd, want...” dan “Hoe kan je nu zo dom zijn, snap je dan niet dat...?”.

Onaangepaste activiteiten: een activiteit waarvoor de ene jongere warm loopt, is voor iemand anders een afknapper. Je kan niet constant iedereen plezieren, maar zorg ervoor dat iedereen eens aan bod komt. Sommige activiteiten weken hevige emoties los. Maak duidelijk dat niemand verplicht is iets over zichzelf te onthullen waardoor hij zich ongemakkelijk voelt. Geef de jongeren voor en na de activiteit tijd om op te warmen en af te koelen. Met een goede nabespreking haal je de lont uit het vuur van een potentieel conflict. Zo ervaart iedereen dat zijn mening en aanwezigheid op prijs wordt gesteld.

Verantwoordelijkheden: Sommige jongeren bloeien helemaal open als je hen verantwoordelijkheid geeft, anderen schrikken ervoor terug. De ene krijgt thuis veel taken toebedeeld in het gezin, de andere zeer weinig. Voor die laatste groep is het een volledig nieuwe ervaring om ‘een taak te krijgen’, en dat komt soms behoorlijk beangstigend over. Stel elke jongere op zijn gemak. Zorg dat hij de opdracht goed heeft begrepen. Grijp gerust in als je een bepaalde taak ongeschikt acht. Onthoud dat de jongeren ervaringsdeskundigen zijn: zij kennen hun eigen manier van leven, hun draagkracht en vaardigheden. Verplicht hen daarom tot niets. Laat hen zelf hun verantwoordelijkheden kiezen en steun hen daarbij.

ZES STAPPEN NAAR EEN OPLOSSING VAN HET CONFLICT

Constructieve oplossingen werken best in een groep waar een positieve sfeer heerst. Maar wat als de sfeer verzuurd is, en de groepsleden wantrouwig staan tegenover elkaar?

In zo'n geval heb je twee mogelijkheden:

- Je probeert het vertrouwen te herstellen, vooraleer je iets anders onderneemt.
- Je legt je erbij neer dat het vertrouwen laag is, en zoekt een ‘modus vivendi’. Dat is een praktische manier om toch nog samen te blijven (werken).

Toegegeven, het is een hele uitdaging, maar met deze zes stappen lukt het je wel:

Benoem de angst. Mensen voelen vaak schroom om rechtuit te praten over hun remmingen en problemen. Nochtans, praten wérkt. Door onze angsten te verwoorden, maken we de zaak bespreekbaar. We kunnen dan de factoren opsommen die de angst uitlokken of erger maken.

Leg basisregels vast. Uiterst belangrijk! Met basisregels verduidelijk je de noden en verwachtingen, in gezamenlijk overleg.

Laat het ‘gesprek over het conflict’ even rusten. Start eerst een ‘gesprek over de gewenste resultaten’. Je concentreert je dan niet langer op het probleem, wel op de ontwikkeling van de groep en de onderlinge relaties. De aandacht verschuift zo van het verleden (conflict) naar de toekomst (kans). Je stelt niet langer de vraag “Wat liep er fout?”. Integendeel, je vraagt je af “welke resultaten willen we bereiken met de groep?” Laat de jongeren over die vragen nadenken, eerst individueel, dan in groepjes. Zo ontdekken ze voor zichzelf wat hen hoopvol stemt en wat hen wrevelig maakt. Leg alles samen, dan krijg je een lijst met voornemens en aandachtspunten voor de groep. Die aanpak werkt in sommige conflictsituaties beter dan een bemiddelingsgesprek.

Zet het conflict op zijn kop: benadruk wat goed ging in het verleden. En zoek welke waarden je in de toekomst wilt versterken. Zo draai je het conflict om. Door het positieve te benadrukken, lok je de jongeren uit hun loopgraven. Ze laten hun vijandige houding varen en zoeken naar constructieve oplossingen.

Probeer het conflict in een ruimer perspectief te plaatsen. Om een specifiek probleem aan te pakken, moet je snappen in welke context het is ontstaan.

Houd moed!

Het getuigt van grote moed wanneer mensen een conflict op een volwassen manier willen oplossen. Je wordt immers geconfronteerd met je eigen angsten, die je misschien liever toegedekt houdt.

Weersta de neiging om autoritair op te treden. Vermijd uitspraken in het genre van “Ik stuur iedereen op tijd naar bed” of “Ik zal het wel voor hen oplossen.” Neen, jij bent er om processen te begeleiden waarbij jongeren samen hun oplossingen zoeken. Als jij die rol van procesbegeleider moedig opneemt, zullen de jongeren meer vertrouwen krijgen en de patstelling doorbreken.

CRISISMANAGEMENT

Stel een crisisplan op om eventuele incidenten aan te pakken. Met incident bedoelen we: een ongeval dat het welzijn van de deelnemers bedreigt, een gebeurtenis die het voortbestaan van je project op de helling zet of een ander onaangenaam voorval. Zo'n crisisplan maak je op voorhand. Je vermeldt erin wie-wat-waar-en-hoe doet in geval van nood. Bespreek het plan met alle betrokkenen en hang het op een plaats die gemakkelijk bereikbaar is gedurende heel het project (maar, zoals reeds gezegd, met respect voor ieders privacy).

 Meer informatie over actieplannen vind je in de T-Kit on Project Management (T-Kit over Projectbeheer) www.salto-youth.net/find-a-tool/68.html en in het boekje van Leargas ‘Risk Assessment, Child Safety and Youth Exchange Programmes’.
www.salto-youth.net/find-a-tool/332.html.

Je **crisisplan** moet op zijn minst vermelden wat je zal doen in volgende gevallen:
Brand – overstroming – vloedgolf – inbraak – er is geld verduisterd – een begeleider vertrekt, zodat een paar activiteiten niet kunnen plaatsvinden – laster en roddels in de plaatselijke krant – een deelnemer raakt lichtgekwetst – een deelnemer verliest zijn fototoestel – een deelnemer moet onmiddellijk terug naar België vanwege een crisissituatie thuis – kruimeldiefstal – natuur-

ramp – terroristische aanslag – bommelding – politieke opschudding of opstand – er zijn spanningen bij de mensen bij wie je te gast bent – een deelnemer verdwijnt – een deelnemer raakt betrokken bij drugsmokkel – een deelnemer wordt het slachtoffer van verkrachting of van een ander geweldsmisdrijf – iemand overlijdt door ongeval of ziekte.

CRISISPLAN

INLEIDING

- Beschrijf waarom je een crisisplan nodig hebt.
- Beschrijf wat je met dat plan beoogt.
- Som de verschillende noodsituaties op die je in het plan behandelt.
- Vermeld wanneer het crisisplan in werking treedt.

VERANTWOORDELIJKHEDEN

- Geef een duidelijk en ondubbelzinnig overzicht van de verantwoordelijkheid van elk individu.
- Beschrijf de verantwoordelijkheden van andere betrokken organisaties. Wijd daaraan een afzonderlijk hoofdstuk indien je een ingewikkeld project leidt, met vele partners.

HET CRISISPLAN TREEDT IN WERKING

- Beschrijf de procedure om het crisisplan in werking te stellen. Wat versta je onder ‘crisis of noodsituatie’? Wie slaat alarm? En hoe?
- Beschrijf wanneer je organisatie een alarm kan ontvangen, wie erop reageert en hoe snel dat kan gebeuren.
- Vermeld wie de bevoegdheid krijgt om het plan in werking te stellen en uit te voeren.
- Beschrijf de telefoonketen om de begeleiders te melden dat het crisisplan in werking treedt of dat ze stand-by moeten blijven. (in cascade: Miep belt Tarik en Els, die op hun beurt Fouad en Lore verwittigt).
- Maak afspraken over de ‘staat van verhoogde waakzaamheid’. Dat is nuttig bij voorvallen waarbij je niet meteen hoeft in te grijpen, maar toch wenst dat de begeleiders stand-by blijven.
- Beschrijf de procedure om van ‘staat van verhoogde waakzaamheid’ over te schakelen naar ‘actief ingrijpen’.

OPTREDEN IN GEVAL VAN NOOD

- Beschrijf de eigen crisisprocedures van je organisatie.
- Beschrijf onder welke omstandigheden je organisatie hulp biedt.
- Vermeld hoe en waar de begeleiders verslag uitbrengen.
- Beschrijf welke communicatielijnen en – middelen er worden gebruikt in noodsituaties.
- Vermeld noodhulporganisaties en -groepen. Noteer ook je eventuele lidnummer.
- Beschrijf in welke mate je organisatie- en managementstructuur moet worden gewijzigd om de noodsituatie adequaat aan te pakken.
- Beschrijf welke ondersteuning de begeleiders nodig hebben.
- Beschrijf hoe soepel het plan is en op welke vlakken bijsturing mogelijk is. Beschrijf eventueel alternatieve noodscenario's.
- Schets een noodscenario, en beschrijf de opeenvolgende fasen
- Vermeld het adres en de rol van de hoofdzetel van je organisatie (nationaal secretariaat, landelijke jeugddienst, ...)
- Noteer de namen en taken van de crisiscoördinatoren van de hoofdzetel.
- Beschrijf hoe de informatie doorstroomt, wie brengt verslag uit aan wie? Hoe dikwijls? Via welke kanalen? (e-mail, sms, fax, telefoon, ...)
- Beschrijf hoe het verslag moet worden opgemaakt.
- Vermeld wie de pers te woord staat en welke afspraken daarover al bestaan.
- Beschrijf de andere relevante organisaties uit je netwerk.
- Zeg welke basisdienstverlening je wilt garanderen, en tot op welke hoogte?
- Vermeld onder welke omstandigheden je overschakelt naar een nieuwe fase in het crisisplan. Wanneer kies je voor een nieuwe manier van ingrijpen? Wanneer blaas je het crisisplan af?

BIJLAGEN

- Lijst met noodnummers voor jouw organisatie.
- Lijst met noodcontacten voor andere organisaties.
- Noodmiddelen, zoals communicatiesystemen en speciale uitrusting.
- Overzicht taken jeugdwerkers en begeleiders.
- Verzekering en wettelijke bepalingen, met inbegrip van het bewaren van bestanden.
- Mediastrategie. Waar bereik je deskundige woordvoerders?
- Methodieken voor debriefing.

HET AFSCHIED – VAARWEL EN TOT ZIENS!

Het afscheid is het moment waarop je de groep ontbindt. De doelstellingen zijn bereikt, ieder pikt de draad van zijn leven terug op en gaat nieuwe uitdagingen aan, gesterkt door de fijne ervaringen van het voorbije project.

Bij het afscheid is het belangrijk dat je attent bent voor ieders **gevoelens**. In een hechte groep kunnen sommige jongeren zich onzeker voelen om ‘in hun eentje’ verder te gaan. Dat is heel normaal wanneer je een fijne tijd hebt doorgebracht in het gezelschap van een groep gelijkgestemden.

Het afscheidproces speelt daarop in, door de voorbije ervaringen te kaderen of te duiden.

- **Het project duiden:** ieder inclusieproject is weliswaar een groepsgebeuren, maar het zijn de individuele leden die de ervaring beleven.
- **Het begeleidersteam ontbinden:** de jeugdwerkers en begeleiders keren terug naar hun eigen situatie thuis.
- **De ervaring laten uitstralen:** spreek de jongeren aan op hun ambassadeursfunctie. Zij krijgen de taak de ervaring en lessen uit te dragen in hun dagelijkse leven, bij klasgenoten, collega's of in hun organisatie.
- **Tot ziens, binnenkort:** je kan plannen maken voor een latere ontmoeting, een bezoek of uitstapje of contact houden via een e-groep op het internet.
- **De motivatie aanwakkeren:** het staat de jongeren uiteraard vrij om zelf initiatief te nemen voor een bijeenkomst, zoals een evaluatievergadering of een toonmoment voor familie en vrienden.

Een brief aan jezelf

Met deze activiteit schrijf je de goede voornemens neer die mensen aan het einde van het project maken. Geef elke jongere een enveloppe en een vel papier. Laat hen een brief schrijven over het project en over hun voornemens voor de toekomst. Vraag ze hun naam en adres te schrijven op de enveloppe. Verzamel de brieven. Enkele maanden later verzend je de brieven naar de jongeren thuis, eventueel met een begeleidend woordje van de begeleider (sploeg).

HET IS NOG NIET GEDAAN!

Scheiden doet lijden...

Afscheid nemen roept allerlei emoties op. Aan jou als begeleider om die gevoelens in goede banen te leiden. Eindig het project met een positieve noot. Gebruik stressverlagende technieken en interactieve evaluatietechnieken. Zo trekt iedereen met een gelukkig gevoel naar huis.

Als het goed is, zeggen we het ook!

Breng onder woorden wat elke jongere heeft bijgeleerd, welke positieve bijdrage hij heeft geleverd, welke unieke meerwaarde zijn aanwezigheid was voor het project. Het is erg deugddoend te voelen dat de groep je steunt en waardeert.

Die persoonlijke groei van de jongere kan te maken hebben met:

Interculturele vaardigheden: talenkennis, begrip van diversiteit, verdraagzaamheid, niet oordelen over 'vreemd' gedrag van anderen, niet veroordelen, het standpunt van de andere leren begrijpen.

Kennis: samenwerken met anderen, beslissen in groep, soepel zijn.

Levenslessen: een wijze les die een weerslag heeft voor de toekomst van de jongere.

Interpersoonlijke vaardigheden: beter communiceren, samenwerken, contact aanknopen en banden smeden.

Formaliseer!

Al het bovenstaande kan je ook schriftelijk bevestigen. Dat kan met een informeel wenskaartje of met een meer formele erkenning, zoals een aanwezigheidsattest, een aanbevelingsbrief of een uitnodiging voor een volgend project.

Ont-span!

Lekker relaxen met enkele stressverlagende activiteiten.

Nog een allerlaatste woordje: Na het formele slotmoment laat je iedereen die dat wil, om beurten nog een laatste woordje zeggen.

Rustig ademen: Doe een rustgevende ademhalingsoefening. Adem daarbij diep uit, want dat vertraagt de hartslag. Een traag lied zingen heeft hetzelfde effect.

Afscheidsrituelen: Heeft het project geleid tot erg intense ervaringen? Neem dan de spanning weg door een kort ritueel te bedenken waarbij de jongeren op een persoonlijke en 'humoristische' manier afscheid kunnen nemen.

Een afscheid drankje: verzoet het bittere afscheid. Tijd voor kaviaar, champagne en cocktails!

Meditatie: lees een beschouwende tekst voor of speel een zacht muziekje

Afscheidsknuffels: in alle formaten, van berenknuffels tot groepsknuffels!

Evalueer!

Drie maal drie is troef: Een spel waarbij je de loftrumpet steekt voor elkaar. De jongeren gaan per drie zitten. Twee spelers geven positieve commentaar op de derde, gedurende drie minuten. Dan wisselen de rollen, tot iedereen aan de beurt is geweest. Vermeld alleen de goede dingen.

Even terugblikken: overloop alle activiteiten van het project chronologisch, de ene na de andere. Laat de jongeren telkens commentaar geven. Wat heeft indruk op hen gemaakt? Wat was er goed? Wat kon beter?

Teken je symbool! Iedereen tekent een symbool dat zijn mening over het project weergeeft. Ga dan de kring rond. Iedereen mag zijn symbool verklaren met een zin of een woord.

Geleide visualisatie-oefening: de jongeren gaan liggen op een handdoek of mat, met gesloten ogen. Speel rustige muziek. Lees traag de volgende tekst voor:

“Adem rustig in en uit. Voel je lichaam zwaar worden. Laat je wegzinken in de grond. Je bent nu helemaal ontspannen. Keer nu in gedachten terug naar het moment vóór deze internationale ontmoeting. Ga terug naar de persoon die je toen was. Wat waren je verwachtingen? Ga nu verder naar het vertrek, de start van het project. Hoe voelde je je toen? Denk aan de mensen die je tijdens het project hebt ontmoet...”

Som enkele hoogtepunten van het project op of herinner aan leuke anekdotes. Het is de bedoeling het geheugen op te frissen, zodat ze klaar zijn voor wat straks komt.

Bouw een feestje!

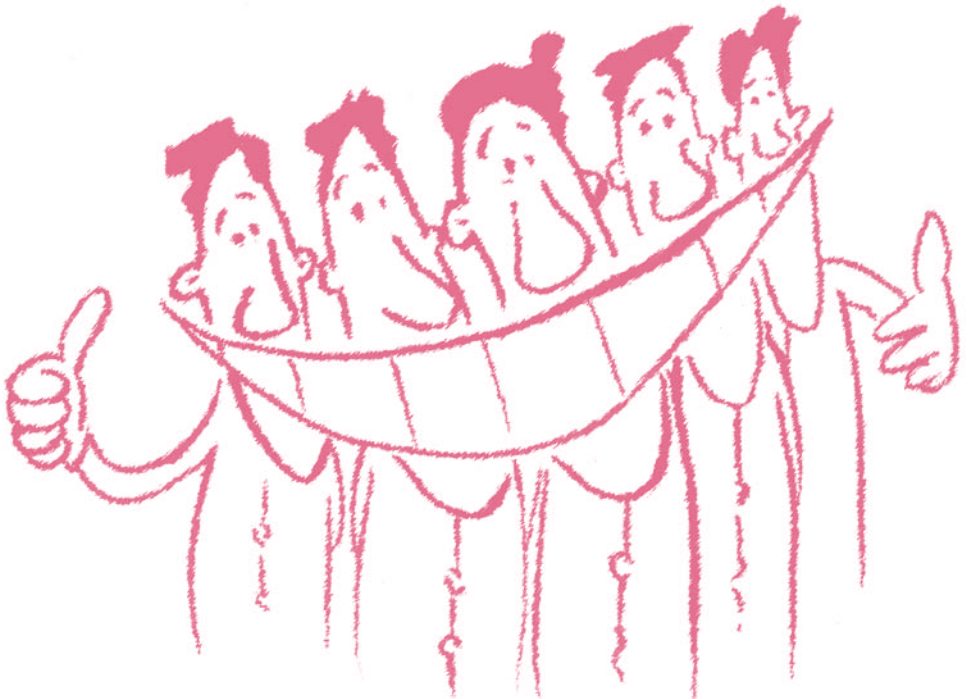
Een spetterend **slotfeest** met de hele groep... Daar hoeft geen tekening bij!

In dit hoofdstuk bespreken we de fasen 'Nadien' en 'Terug thuis – impact en effecten'.

In de fase 'Nadien' evalueren we de acties uit de twee voorbije fasen: de Planning – 'Vooraf' en de Uitvoerings – 'Tijdens'.

In de fase 'Terug thuis – impact en effecten' evalueren en versterken we de langetermijnresultaten. Welke weerslag heeft de internationale ervaring op het persoonlijke stappenplan van elke deelnemer?

NADIEN WAT NU?

REINTEGRATIE

Reïntegratie gaat erover dat je een omgeving schept die de jongeren helpt om

‘opnieuw hun draai te vinden’ na terugkeer in hun gemeenschap en hun sociale netwerken. Je erkent dat het einde van de activiteit niet het einde van het proces betekent. Door alles wat jongeren hebben geleerd en ervaren tijdens het internationale proces, gebeurt het vaak dat ze thuiskomen als een volledig andere persoon. Ze zijn de oude rollen ontgroeid. Bijgevolg wringt het bij hen om op-

nieuw de positie in te nemen die ze vroeger hadden (in het gezin of bij hun vrienden). Maar een **‘zachte landing’** is mogelijk, met jouw steun. Geef de jongeren de gelegenheid hun ervaringen te delen met vrienden en kennissen. Benadruk de **positieve invloed op de persoonlijke groei.** Alleen zo snappen de mensen uit het sociaal netwerk waar die ingrijpende persoonsverandering vandaan komt. Je kan de jongeren ook vragen om hun vrienden warm te maken voor een toekomstig internationaal project, zo voelt iedereen zich betrokken.

➡ **Meer informatie over internationale opleidingen vind je in de SALTO Vormingskalender (Training Calendar) op www.SALTO-YOUTH.net/Training/. Je kan het internationale aanbod voor een vormingscursus of seminarie ook vinden op www.jint.be/extra/flash/.**

Oude gewoonten slijten slechts moeizaam. Een jongere met een problematische of chaotische voorgeschiedenis, kan het na terugkeer knap lastig krijgen. De goede voornemens zijn er wel, de motivatie ook, maar de oude patronen zitten diep ingebakken. Daarom pleiten we voor een inclusief reïntegratieproces, met mensen uit alle levensgebieden en netwerken van de jongere: het gezin, vrienden, klasgenoten of collega's, een vertrouwenspersoon, een leraar, professionele begeleiders.

★ **Tip:** Het is prima om tijdens het reïntegratieproces motiverende methodieken te gebruiken die het vuur brandend houden. Maar af en toe moet je jongeren ook wat rust gunnen.. Ze hebben immers uiteenlopende noden, wensen en verwachtingen. Sommigen hebben een erg chaotische levensstijl en dringende (persoonlijke) noden, anderen zoeken secundaire ondersteuning via een netwerk. Soms neem je beter een afwachtende houding aan en stel je acties in de toekomst beter even uit.

BEKNOPT VERSLAG

Een prima methodiek voor reïntegratie in de gemeenschap is 'Beknopt verslag'.

De jongere vertelt vrienden, gezinsleden en mensen uit de buurt over zijn ervaring. Dat 'vertellen' kan op allerlei manieren gebeuren: met een dagboek, video, theaterstuk, geschreven verslag, geïllustreerde persoonlijke groeilijn, krant, tijdschriftartikel.

PEER SUPPORT

'Peer support' **netwerken** (zijn netwerken van en voor jongeren) helpen de jongere om de internationale contacten in stand te houden. Aan het slot van jullie activiteit kan je een informeel netwerk opstarten waarin jongeren en hun begeleiders reïntegratieproblemen bespreken en samen oplossingen zoeken.

★ **Tip: Beknopt verslag uitbrengen kan voor sommige jongeren een hoge drempel betekenen. Misschien schrijven ze niet vlot of staan ze niet graag op een podium... Wees dus creatief en soepel, en laat de jongere zelf kiezen hoe hij zijn ervaringen wil uitdrukken.**

EVALUATIE, DEBRIEFING EN REFLECTIE

In deze fase verzamelen en analyseren we informatie die de **resultaten van acties** weergeeft. Dat koppelen we terug naar onze oorspronkelijke doelstellingen. Tijdens de evaluatie meten we hoe diepgaand de impact van acties is. Die meetresultaten brengen we op een bevattelijke manier **in beeld**. Evaluatie is een **participatief** proces waarbij alle betrokkenen (jongeren, jeugdwerkers en begeleiders, sociaal netwerk) nadenken over hun ervaringen en eruit leren. Evaluatie is dus zeker geen verplicht slotnummertje; integendeel, het is een manier van zelfobservatie die je gaandeweg kan leren. Start er dus vroeg genoeg mee, liefst aan het begin van het project, en blijf regelmatig 'oefenen', tot op het einde.

DE FUNDAMENTEN

Plannen en evalueren kan je vergelijken met het bouwen van een huis. Het is een proces dat vrij **lang duurt**, het verhoogt je (woon)kwaliteit, het brengt duurzaamheid en verhoogt je efficiëntie. Een huis bouwen kan je niet alleen: je hebt een hele ploeg nodig van metsers, timmerlui, ... die allemaal dezelfde blauwdruk volgen.

Een goed huis vergt een stevig skelet op sterke grondvesten. Nu nog een degelijk dak erop en je 'veilige nest' is af: je zit droog en warm met je gezin, je kan vrienden ontvangen, ...

Het evaluatieproces werkt op dezelfde manier. Je zet een participatief proces op (= de fundamenten van je huis) waarbij alle betrokkenen de goede en minder goede effecten van hun handelingen onderzoeken, en mogelijke verbeteringen suggereren.

WAAROM EVALUEREN?

Een internationaal project telt vele betrokkenen. Elk heeft zijn specifieke rol, en eigen leerbehoeften, leerstijlen en verwachtingen. Er bestaat dus geen standaardaanpak die je voor iedereen kan toepassen.

Sta even stil bij volgende drie vragen:

WAAROM evalueer je?

WIE betrek je bij de evaluatie?

WAT wil je bereiken met de evaluatie? (de resultaten)

WAAROM?

- om de impact te meten
- om de kwaliteit te verbeteren
- om de jongeren nieuwe vaardigheden mee te geven
- om de investering te verantwoorden ("het geld van de sponsors is goed besteed")

WIE?

- Jongeren
- Jeugdwerkers en begeleiders/
Peer educators
- Plaatselijke gemeenschap
- Steunnetwerken van de jongere
- Sponsors

WAT?

- Erken en benoem het positieve – en vier het!
- Bespreek knelpunten en zaken die voor verbetering vatbaar zijn – leer uit je ervaringen – vier dan je mogelijkheid tot aanpassing en verandering!

- * **Tip:** Elke evaluatie kijkt naar oorzaken en gevolgen. Iedere handeling heeft gevolgen voor de mensen rondom ons: gezin, vrienden, collega's, andere leden uit de gemeenschap. Want actie leidt tot reactie. Evaluatie betekent dat we onderzoeken hoe onze handeling (de oorzaak) een weerslag (gevolg) heeft voor de mensen rondom ons. Je bekijkt niet alleen de goede punten, maar ook de probleemgebieden en de mogelijkheden tot verbetering.

Het principe van **oorzaak** en **gevolg** wordt geïllustreerd door Galileo's Traagheidsbeginsel: "Een bewegend voorwerp bezit een zekere 'traagheid of inertie', waardoor het geneigd is in beweging te blijven totdat er een andere kracht van buitenaf op inwerkt" en door de Eerste Wet van Beweging van Newton: "Ieder gestaag bewegend voorwerp blijft gestaag bewegen totdat er een externe kracht op inwerkt." Maar Newton formuleerde nog andere Wetten van Beweging. De Derde bijvoorbeeld, en die luidt: "Voor iedere actie is er een gelijke en tegengestelde reactie." Dat merk je meteen wanneer je uit een roeiboot stapt en je voet aan wal wilt zetten. Je moet dan goed opletten, want de kracht van je beweging duwt de boot in de tegengestelde richting, weg van de oever, en als je niet uitkijkt beland je in het water.

ACTIEVE PARTICIPATIE

Tijdens je evaluatieproces meet je in hoeverre de jongeren actief hebben deelgenomen aan je project. Een goed meetinstrument daarvoor is de Participatieladder van Roger A. Hart.

 Meer weten? Lees dan Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care (UNICEF 1997), Roger A. Hart.

De auteur beschrijft acht participatieniveaus, als sporten op een ladder. De laagste sport, onder aan de ladder, wijst op een zeer lage graad van participatie.

8) JONGEREN LEIDEN, VOLWASSENEN MOGEN MEE BESLISSEN

Jongeren starten projecten op, de besluitvorming gebeurt in een gezamenlijk proces van jongeren en volwassenen. De jongeren krijgen zo ruimte om het 'zelf te doen', terwijl ze op ieder moment voeling houden met de volwassenen, die hun ervaring en deskundigheid ter beschikking stellen.

7) JONGEREN LEIDEN EN STUREN

Op deze sport van de ladder starten jongeren een project, en leiden het. De volwassenen krijgt de rol van motivator/mentor.

6) VOLWASSENEN LEIDEN, JONGEREN MOGEN MEE BESLISSEN

Volwassenen starten een project, maar de besluitvorming gebeurt samen met jongeren.

5) ADVIES EN INFORMATIE

Volwassenen starten een project, jongeren worden om hun mening gevraagd. De jongeren worden geïnformeerd over de manier waarop hun standpunten gebruikt zullen worden en over de uiteindelijke beslissingen die de volwassenen nemen.

4) EEN VASTE TAAK + INFORMATIE

Jongeren krijgen een welomschreven taak in het project. De volwassenen informeren hen over hoe en waarom zij bij het project worden betrokken.

3) SYMBOLISCHE PARTICIPATIE

Volwassenen doen alsof ze jongeren een vinger in de pap geven, maar eigenlijk mogen de jongeren niet of nauwelijks kiezen wat ze zullen doen en hoe ze participeren.

2) VERSIERING

Jongeren worden voor andermans kar gespannen: ze worden ingezet om andere doelen te dienen. Volwassenen geven dat ook toe, en doen niet alsof het project door jongeren wordt geleid.

1) MANIPULATIE

Volwassenen gebruiken jongeren om een bepaald doel te bereiken en beweren dat het project in handen is van jongeren.

EVALUATIEMETHODIEKEN: hoe pas je ze toe?

Onthoud dat iedere mens een verschillend leerproces doormaakt, met verschillende leerdoelen, -stijlen en verwachtingen. Daarom beschrijven we hier uiteenlopende evaluatiemethodieken, opgesplitst in drie categorieën:

Interactief: Oefeningen die je individueel en in groep kan doen, die de inclusie bevorderen en die weinig schrijfwerk vereisen.

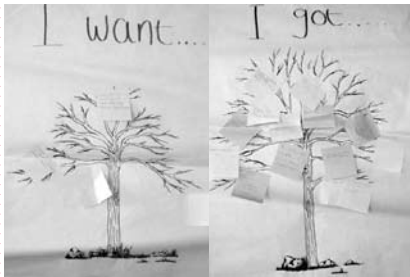
Interview: Gesprekken in groep of onder twee ogen.

Bevraging: Evalueren aan de hand van vragenlijsten en peilingen.

- ★ **Tip: Je hoeft niet te wachten tot het einde van je internationale project om te evalueren. Alle methodieken die we hier beschrijven, kan je ook tijdens je project al gebruiken, mits enige creatieve aanpassing.**

Interactief

Mijn groeiboom – verwachtingen en resultaten

Doel: Nagaan of de individuele verwachtingen zijn ingelost.

Methodiek: Aan het begin van je project heb je de jongeren gevraagd hun individuele verwachtingen neer te schrijven (op post-itjes).

Die post-its kleef je op de 'Dát wil ik'-boom. Op het einde van je project vraag je de jongeren terug te keren naar die boom en te kijken of hun verwachtingen zijn uitgekomen. Elke verwachting die is uitgekomen, verplaatst je naar de 'Dát heb ik gekregen'-boom.

Breedbeeld, Favorietenlijst, Actieplanning

Met deze drie speelse technieken zet je jongeren aan tot nadenken over de resultaten van het internationale project: wat hebben ze geleerd, welke nieuwe ervaringen hebben ze opgedaan, wat dragen ze mee, welke contacten willen ze levend houden, en welke plannen maken ze voor de toekomst?

BREEDBEELD – Doelstelling: het heden begrijpen door het verleden in kaart te brengen.

Schets op een groot vel papier een beeld van de activiteit die je wilt evalueren. Gebruik symbolen, tekeningen en woorden. Bespreek met de groep welke dingen prettig waren en wat niet, en welke zaken voor verbetering vatbaar zijn. Gebruik drie kleuren post-its en kleef die op de juiste plaats:

Roze: dingen die je prettig vond – bijvoorbeeld: de internationale avond was een leuke activiteit

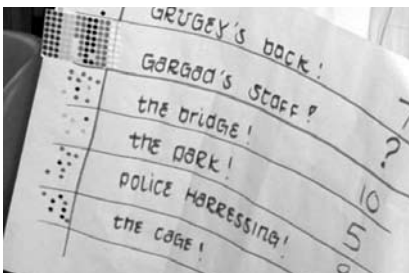
Blauw: dingen die je niet leuk vond – bijvoorbeeld: de stadstoer was saai en vervelend; tijdens de workshops werd er niet goed samengewerkt, en sommigen voelden zich uitgesloten

Geel: zaken die je zou verbeteren als je het project kon overdoen

Deze kaart kan je ook opstellen met andere groepen uit de buurt of uit je persoonlijke netwerk. Het kan immers interessant zijn te horen hoe anderen tegen je activiteit aankijken. En misschien hebben zij originele oplossingen en suggesties voor verbetering voor de gele post-its?

FAVORIETENLIJST

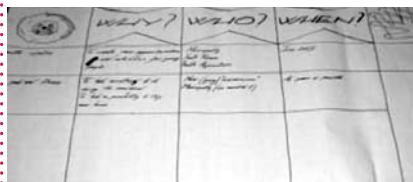

Doel: Toekomstprioriteiten kiezen.

Neem alle gele post-its en kleef ze onder elkaar op een groot vel papier. Iedere jongere mag met een lik vingerverf een stem uitbrengen naast het punt dat hij of zij het belangrijkste vindt. Op die manier krijg je een prioriteitenlijst met dingen die bij een volgend project nog beter kunnen. Voed de discussie met vragen: Waarom heb je voor iets gestemd? Waarom is dat voor jou zo belangrijk?

ACTIEPLANNING

Taken	Tijd			
	Maand 1	Maand 2	Maand 3	Maand 4
Taak A	█			
Taak B	█			
Taak C		█		
Taak D			█	

Doel: Afspraken maken voor de toekomst

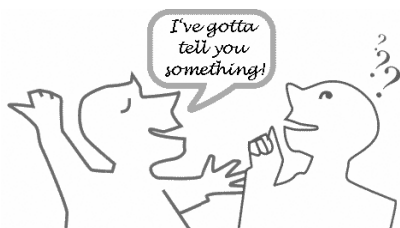
Heb je je prioriteiten gesteld? Dan is het tijd voor de actieplanning: afspreken wie wat doet, en wanneer.

Met een tijdslijn kan je die afspraken overzichtelijk voorstellen.

Taakroosters (wie? wat? wanneer?) vormen een visueel geheugensteuntje voor de jongeren die een taak op zich hebben genomen. Ook in je contacten met buitenstaanders is zo'n tijdspad nuttig, bijvoorbeeld om je sponsor ervan te overtuigen dat je de zaken systematisch en doordacht aanpakt.

Interviews

Je kan de hele groep samen interviewen of elke jongere apart. Leuk is ook een brainstorm met de ganse groep. Als jeugdwerker en begeleider leid je eerst een onderwerp of standpunt in, vervolgens laat je de groep reageren. Noteer alle reacties op een groot vel papier. Gaandeweg kom je tot gemeenschappelijke standpunten en doelstellingen.

Een persoonlijk interview verloopt dan weer heel anders. Het kan onder vier ogen, maar kan evengoed op afstand: telefoneren, chatten, e-mailen, een videoconferentie organiseren, ... Dat laatste kan interessant zijn als je de buitenlandse jongeren wilt betrekken bij de evaluatie. Stel bij elke jongere steeds dezelfde vragen, en noteer de antwoorden.

- * **Tip:** Jongeren zijn uit zichzelf beleefd; ze willen anderen niet choqueren en misschien zijn ze het niet gewend dat iemand belangstelling heeft voor wat ze denken en voelen. Daardoor voelen ze zich misschien ongemakkelijk in een persoonlijk gesprek. Of misschien durven ze geen kritiek te uiten. Daarom raden we je aan deze methodiek aan te vullen met andere evaluatietechnieken.

Stuur me een kaartje!

Tijdens het internationale project zullen jongeren soms hun gedrag en houdingen aanpassen, naarmate ze nieuwe vaardigheden bijleren. Die veranderingen zijn vaak subtiel, maar kunnen grote gevolgen hebben.

Om die kleine maar invloedrijke wijzigingen te herkennen en bespreekbaar te maken, is dit een eenvoudige en speelse methodiek: Stuur me een kaartje!

Doelstelling: Voorbeelden vinden van praktische bezigheden die de jongere op een andere manier heeft aangepakt, omdat hij iets heeft geleerd uit het internationale project. Dit spel helpt jongeren om te benoemen wat ze hebben bijgeleerd. Dat kan nuttig zijn voor de eindevaluatie.

Spelinstructies voor de jongere: Neem een postkaart (zoveel als je wilt). Noteer op elke postkaart één aspect uit je leven dat is veranderd. Het gaat om iets dat je op een andere manier hebt aangepakt dan je vroeger zou hebben gedaan. Die verandering moet het gevolg zijn van het internationale project. Je mag ook noteren welke **resultaten** die gedragsverandering oplevert, hoe je je daarbij voelt, en hoe je omgeving erop **reageert** (zussen, broers, ouders, klasgenoten, vrienden, ...).

Dat is een hele boterham... Klaar? Draai de kaart nu om. Aan de voorkant schrijf je één woord dat alles samenvat. Je kan er ook een tekening bij maken.

Spelverloop: Wacht tot elke jongere minstens één kaart heeft ingevuld. (Inspiratie genoeg? Twee of meer kaarten mag ook!).

Ieder geeft nu zijn kaartje(s) aan zijn linkerbuur, en krijgt dat van zijn rechterbuur te lezen. Zo gaat elke kaart linksom de kring rond. Tijdens deze leesronde wordt niet gepraat. Nadien kan je alles in groep bespreken.

Belangrijk is dat je niemand verplicht om zijn kaart door te geven. Als een jongere nog met iets worstelt en dat niet in de groep wil delen, moet je als begeleider die wens respecteren. Je kan er later nog op terugkomen, in een gesprek onder vier ogen.

Deze techniek kan je na een paar weken herhalen. Telkens weer zal je verrast staan van de resultaten. Je kan de kaarten bewaren om tijdens de eindevaluatie de impact en de effecten van de uitwisseling te meten.

'BEFORE', 'AFTER' AND 'AFTER THE AFTER' QUESTIONNAIRES

Hieronder vind je enkele voorbeelden van vragenlijsten, uit de evaluatie-cd-rom van SALTO-YOUTH en van de internetsite www.SALTO-YOUTH.net/Evaluation/.

Ook hier raden we je aan de voorgestelde evaluatiemethodieken aan te passen aan de specifieke aard van jouw internationale project en aan de noden van jouw jongeren(groep).

- ★ **Tip:** Niet alle jongeren gebruiken dezelfde taal; sommigen voelen zich ongemakkelijk als ze veel moeten opschrijven. Gebruik daarom niet alleen schriftelijke technieken maar wissel eens af.

VOORAF

- ★ **Tip:** Met de 'vragenlijst-vooraf' kan je inlichtingen verzamelen over de kennis en ervaring die jongeren nu reeds bezitten; die fase noemt men de inventaris of 'baseline research'. Met die informatie kan je een programma opstellen dat aansluit bij de vormingsnoden van de jongeren.

VRAGENLIJST TER VOORBEREIDING VAN JE INTERNATIONALE PROJECT

Hallo,

Fijn dat jij ook wilt meedoen aan ons internationale project!

Hieronder vind je een aantal vraagjes. Neem rustig de tijd om ze te overdenken en je antwoord neer te pennen. Het zal je helpen om een beeld te krijgen over wat je allemaal al weet, wat je nog kan bijleren, welke nieuwe dingen je nog kan ontdekken, dankzij ons internationale project.

- Deze informatie zal anoniem worden verwerkt en zal uitsluitend worden gebruikt om de kwaliteit en de effecten van de uitwisseling te verbeteren en te evalueren.
- Vul deze vragenlijst in en bezorg hem, persoonlijk of via e-mail, aan je begeleider.
- Maak ook een kopie voor jezelf, en bewaar die.
Dan kan je regelmatig (over enkele weken, over een paar maanden, volgend jaar...) kijken of je nieuwe dingen hebt ontdekt over jezelf, of zaken hebt bijgeleerd.

Je zal een mapje ontvangen waarin je je persoonlijke exemplaar kan bewaren.

Land waar je woont:

Nationaliteit (volgens je identiteitskaart):

Geslacht:

Datum:

Voorbeeld van hoe je de vragen invult:

- I) Hoeveel weet je over Spanje?
- Niets** 2 3 4 **Zeer veel, ook uit eigen ervaring** 5 6
- 1
- II) Waarover weet je al heel veel?
Op welke vlakken kan je je kennis nog verbeteren?
- III) Kan jij goed paella klaarmaken?
- Helemaal niet** 2 3 **Ja, ik kan het goed en heb het al vaak gedaan** 5 6
- 1
- IV) Wat ken en kan je al?
- 1) Ken je het Europees programma Youth in Action?
- Neen** 2 3 4 **Ja, ik ken alle acties in detail** 5 6
- 1
- 1a) Beschrijf kort op welke vlakken je iets wilt bijleren:
- 2) Ben je eerder al eens naar het buitenland gereisd?
Neen – Ja, naar
- 2a) Beschrijf kort welke vaardigheden je al bezit en welke vaardigheden je nog wilt aanscherpen?

3) Kan je vlot communiceren met buitenlandse leeftijdsgenoten?

Niet zo vlot

Ja, dat lukt me prima

3 a) Opmerkingen:

4) Kan je vlot samenwerken met anderen?

Neen, ik ben niet zo'n groepsmens

Ja, dat lukt me prima

4a) Opmerkingen:

5) Wat weet je over de praktische kant van jongerenuitwisselingen?

Zeer weinig

Ik heb daar een grondige kennis van

5a) Beschrijf kort wat je al weet/kan en op welke vlakken je nog iets kan bijleren:

6) Voel je je in staat die kennis toe te passen in de praktijk, binnen onze jongerengroep?

Neen

Ja, ik kan die kennis volledig in praktijk brengen

6a) Zijn er dingen die jij goed kan, en die nuttig kunnen zijn voor ons project? Beschrijf hoe jij een bijdrage kan leveren:

8a) Welke steun krijg je thuis om deel te nemen aan het project?

- Ik krijg thuis alle mogelijke steun, mijn ouders zijn enthousiast.
- Ik krijg wel steun, maar die is beperkt
- Ik krijg geen steun

Opmerkingen:

- 8b) Heb je ooit al eens deelgenomen aan een internationale uitwisseling of ontmoeting?
Ja/Nee
- 9) Wat wil je nog kwijt? Heb je nog andere verwachtingen of wensen?

Stuur deze lijst via e-mail naar:

Dankjewel!

NADIEN

- * **Tip: Grijp je kans om samen met de jongeren te evalueren of je activiteit haar doel heeft bereikt. Vergelijk de behaalde resultaten met de oorspronkelijk geformuleerde verwachtingen uit de ‘inventaris’. Zo’n evaluatie levert uiterst waardevolle informatie op voor een projectverslag, waarin je de acties en resultaten beschrijft. Over die verslaggeving lees je meer in ‘Terug thuis: impact & effecten’ (blz. 84).**

EVALUATIE VAN DE UITWISSELING

Hallo,

Hartelijk dank voor je bijdrage aan het project!

We hebben de voorbije maanden intens samengewerkt. En het is nog niet gedaan! Nu we terug thuis zijn, heb je misschien het gevoel dat je niet meer dezelfde bent. Dat is heel normaal, want er is de voorbije tijd erg veel gebeurd. Om even na te gaan hoe de uitwisseling jouw leven beïnvloed heeft, vragen we je deze vragenlijst in te vullen.

Het is belangrijk dat je je eigen ontwikkeling en leerproces in kaart brengt. Neem je eerste vragenlijst als uitgangspunt, en vergelijk de beginsituatie van toen met je situatie nu. Op welke vlakken heb je vorderingen geboekt? Bewaar beide vragenlijsten, van vroeger en nu, in het mapje dat je hebt ontvangen.

Deze informatie zal anoniem worden verwerkt en zal uitsluitend worden gebruikt om de kwaliteit en de effecten van de cursus te verbeteren en te evalueren.

Dankjewel!

Land waar je woont:

Nationaliteit (volgens je identiteitskaart):

Geslacht:

Datum:

- 1) Hoeveel weet je nu over het Europese programma Youth in Action?

Niets

Ik ken alle acties in detail

1 2 3 4 5 6

- 1a) Beschrijf kort wat je hebt bijgeleerd over het EU-programma:

- 2) Beschrijf welke vaardigheden je hebt verbeterd of bijgeleerd?

- 2a) Heb je het gevoel dat je een nuttige bijdrage hebt geleverd tot ons project?

Helemaal niet

Ja, zeker en vast

1 2 3 4 5 6

- 2b) Beschrijf kort op welke manier jij er mee voor hebt gezorgd dat de uitwisseling kon slagen.

- 3) Hoe vlot kan jij communiceren met buitenlandse jongeren?

Slecht

Erg vlot

1 2 3 4 5 6

- 3a) Beschrijf hoe jouw contacten met de buitenlandse jongeren zijn verlopen:

- 4) Hoe vlot kan je nu samenwerken met anderen?

Helemaal niet vlot

Zeer vlot

1 2 3 4 5 6

- 4a) Beschrijf kort hoe je je gedraagt tijdens teamwerk:

- 5) Heb je nog iets anders opgestoken van het project?

- 6) Zijn bepaalde van je verwachtingen niet ingelost? Zo ja, welke en waarom?

Ja/nee

- 7) Hoe reageert je omgeving? Krijg je leuke reacties en steun van broers, zussen, ouders, vrienden?
Ja **Neen**
Leg uit:
- 8) Was de plaats waar het project plaatsvond goed gekozen? Heeft dat op een positieve manier bijgedragen tot jouw groeiproces?
Ja **Neen**
Waarom wel/niet?
- 9) Is er tijdens de cursus rekening gehouden met jouw ervaringen?
Ja **Neen**
Waarom wel/niet?
- 10) Hebben de andere deelnemers aan het project jou iets geleerd of doen inzien?
Ja **Neen**
Opmerkingen:
- 11) Beschikte je over voldoende informatie en materiaal om voluit aan het project te kunnen deelnemen?
Ja **Neen**
Opmerkingen:
- 12) Heb je actief deelgenomen aan het project?
Bijna voortdurend **Soms** **Zelden of nooit**
Opmerkingen:
- 13) Heb je uit het project iets bijgeleerd dat nuttig kan zijn in je dagelijkse leven?
Ja **Neen**
Opmerkingen:
- 14) Zijn je doelstellingen bereikt en je verwachtingen ingelost?
Ja **Neen**
Opmerkingen:

Bedankt voor je medewerking!

RESULTATEN OP LANGE TERMIJN

- * **Tip:** Hieronder vind je een methodiek om de ‘langetermijneffecten’ van je internationale project te meten. Je ontdekt zo wat de jongeren hebben bijgeleerd en welke vaardigheden ze hebben aangescherpt of verworven. Ook verneem je of ze in staat zijn om wat ze bijleerden in de praktijk te gebruiken. Die informatie is bijzonder nuttig wanneer je trajecten gaat uitstippelen.

Meer informatie over (levens)trajecten vind je in ‘Terug thuis – impact & effecten’ (blz. 84).

IMPACT en FOLLOW-UP

Hallo,

Hieronder staan enkele vragen naar aanleiding van ons internationale project. Daarmee kan je nagaan of je iets hebt bijgeleerd, en zo ja, wat dat voor gevolgen heeft voor jouw leven, nu en in de toekomst. Neem rustig de tijd om alle vragen te overdenken. Je mag de antwoorden bewaren in het mapje dat je hebt gekregen.

Bezorg alsjeblief een kopie aan je begeleider.

Je antwoord zal anoniem worden verwerkt en zal uitsluitend worden gebruikt om de kwaliteit en de effecten van de uitwisseling te verbeteren en te evalueren.

Land waar je woont:

Nationaliteit (volgens je identiteitskaart):

Geslacht:

Datum:

- 1) Heeft het internationale project veel invloed op jou uitgeoefend?

Ja, zeer veel **Ja, een beetje** **Neen, niet zoveel** **Geen invloed**

Leg uit:

- 2) Had het project invloed op jouw persoonlijke ontwikkeling?

Ja **Neen**

Leg uit:

- 3) Wat weet je nu over het Europese programma Youth in Action?

Niets

Ik ken alle acties in detail

1

2

3

4

5

6

- 3a) Beschrijf kort wat je al weet en over welke aspecten je nog meer wenst te vernemen

- 4) Zijn je organisatorische vaardigheden erop vooruitgegaan sinds het project?

Neen

Ja, heel sterk

1

2

3

4

5

6

Leg uit:

- 5a) Welke vaardigheden zou je nog willen verwerven of verbeteren?

- 6) Hoe vlot communiceer je in een internationale groep?

Niet bijster vlot

Erg vlot

1

2

3

4

5

6

- 6a) In hoeverre heeft het project jou daarin beïnvloed? Beschrijf kort:

- 7) Kan je nu vlot samenwerken met anderen?

Neen, teamwerk is niets voor mij

Ja, dat lukt me erg vlot

1

2

3

4

5

6

- 7a) Beschrijf kort je eigen vaardigheden om in groep te werken:

- 8) Hoeveel weet je nu, sinds het project, over groepsuitwisselingen?

Zeer weinig

Zeer veel

1

2

3

4

5

6

- 8a) Beschrijf wat je weet over groepsuitwisselingen en zeg ook wat je nog graag zou vernemen:

- 9) Zijn er dingen (kennis of vaardigheden) die je tijdens het project hebt geleerd en die je achteraf, terug thuis, hebt gebruikt?

Ja

Neen

Welke? Geef voorbeelden:

- Samenwerken met anderen
- Intercultureel leren
- Projectbeheer
- Communiceren in een internationale omgeving
- Subsidie-aanvragen opstellen
- Andere...

Dankjewel!

TRAJECTPLANNEN

Een Trajectplan is een routeplan, dat start in het heden en leidt naar de toekomst. Het bevat alle stappen die jongeren willen afleggen op hun weg naar inclusie en een beter leven.

TERUG THUIS IMPACT & EFFECTEN

➔ Meer informatie over Trajectplannen lees je in het boekje *Use Your Hands to Move Ahead*, uit de uitgavenreeks van SALTO Inclusion.

Een Trajectplan is een visuele leidraad die de jongeren zelf, en mensen uit hun omgeving, kunnen gebruiken om na te gaan of ze vooreringen maken op hun weg naar inclusie en een betere levenskwaliteit. Soms spreekt men van ‘Actieplan’, wat hetzelfde betekent. De grote meerwaarde van zo’n plan is dat je grote lange termijn doelen opsplijt in kleinere tussentijdse doelen. Die maken het haalbaar en overzichtelijk.

Een voorbeeld:

Jouw doelstelling op lange termijn is: een Schotse jongerengroep ontvangen die je tijdens een vorige internationale uitwisseling hebt ontmoet.

Dat is een ambitieuze doelstelling.

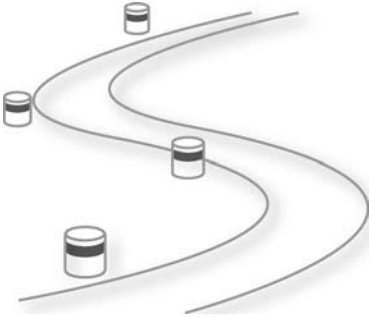
GROTE TAAK – LIJKT ONMOGELIJK TE REALISEREN

Maar nu begin je die immense taak in hapklare brokken te splitsen:

Een mogelijke eerste doelstelling is dan: een voorstelling organiseren van de resultaten van jullie vorige internationale project, met foto’s, getuigenissen, enzovoort.

KLEINE TAAK – LIJKT HAALBAAR

Een trajectplan biedt een kader waarbinnen je het project kan situeren. Alle vergaderingen, organisatorische activiteiten en ontmoetingen met externe mensen kan je visueel linken aan de ‘mijlpalen’ of stappen uit je trajectplan. Op ieder moment toont het plan welke weg je al afgelegd hebt, en welk pad er nog voor je ligt.

Tip: Trajectplanning vergt een sereen gemoed. Wees dus geduldig en gun je jongeren de tijd om terug 'thuis' te komen, met de voeten op de grond. Eerst moeten ze de opgedane ervaring verteren alvorens ze plannen voor de toekomst kunnen maken. Ga vooral niet pushen. Een afwachtende houding is soms beter.

HET POSITIEVE IN DE SCHIJNWERPER VERSLAG VAN ACTIES EN RESULTATEN

Het verslag over de acties en resultaten bundelt de informatie die je hebt verkregen met de methodieken uit het hoofdstuk 'Nadien' (blz. 64). In het verslag kunnen de jongeren **de positieve aspecten van het project belichten**: de mogelijke invloed ervan op hun persoonlijke groei, op het leven in de wijk of gemeenschap, ...

Het verslag is het einde van je project, maar kan ook het begin vormen van iets nieuws. Een goed onderbouwd, enthousiast verslag is een ideaal visitekaartje. Hiermee overtuig je potentiële geldschieters makkelijker om je te helpen bij een toekomstig project.

Welke verslagvorm kies je?

Vier je creativiteit bot, bijvoorbeeld in een multimediamix van

- foto's voor, tijdens en na het project
- dagboekfragmenten
- beeldopnamen
- geluidsopnamen met persoonlijke getuigenissen
- ...

Contacteer de plaatselijke pers, de regionale televisiezender, de radio, ...

Publiceer het verslag op de website van je organisatie, maak er een dvd van, een boek, een theaterstuk: de keuze is aan jou!

Veel plezier!

Onze reisweg samen stopt hier. Maar jouw tocht is pas begonnen!

We nemen graag afscheid met deze wijze spreuk uit de Tao:

"De weg is het doel. De ultieme reis heeft geen einde, en precies daarin schuilt de waarde van de tocht."

OVER DE AUTEURS DE SCHRIJVERS VAN

ANDRES ABAD PACHECO (schrijver)

<http://trainers.SALTO-YOUTH.net/AndresAbadPacheco/>

Andres woont in Spanje en heeft een ruime ervaring op het vlak van internationale jongerenprojecten, jeugdwerk en volwassenenonderwijs, zowel op het terrein als in coördinerende functies.

Hij was betrokken bij andere Europese programma's (zoals Socrates – Grundtvig, Leonardo Da Vinci en EQUAL), bij de begeleiding van jonge Europese stagiairs in Spanje, bij twee YOUTHSTART-projecten. Hij woont in Murcia en werkt er nauw samen met het regionale jeugdinstituut. Hij publiceerde onder andere een handboek over vorming met maatschappelijk kwetsbare jongeren, lesmateriaal over Spaanse cultuur en taal voor buitenlanders en uitgaven voor het volwassenenonderwijs.

EUGEN GHERGA (schrijver)

<http://trainers.SALTO-YOUTH.net/EugenGherga/>

Eugen woont in Roemenië en heeft veel ervaring met het werken met maatschappelijk kwetsbare jongeren. Hij werkt voor het Intercultureel Instituut Timisoara (www.intercultural.ro) en is lid van het Youth Express Network (www.y-e-n.net) en het Europees Netwerk voor Animatie (www.enoa.ro). Hij organiseerde grootschalige inclusieprojecten, zoals European Human Bridges, en schreef mee aan tal van praktische educatieve uitgaven. Hij is actief betrokken bij de jongerenactiviteiten van de Raad van Europa en bij het EU-programma Youth in Action.

DIT BOEK

LYNNE TAMMI (schrijver en eindredacteur)

<http://trainers.SALTO-YOUTH.net/LynneTammi/>

Lynne woont in Schotland (Verenigd Koninkrijk). Ze is projectcoördinator voor artikel 12 (www.article12.org), een mensenrechtenorganisatie die werkt met maatschappelijk kwetsbare jongeren via de methodiek van peer education. Artikel 12 staat op de bres voor jongeren en hun rechten op lokaal, nationaal en internationaal vlak, in het kader van het Europees Witboek Jeugd en andere internationale handvesten voor mensenrechten. Ze doctoreerde en behaalde onlangs een bijkomend rechtsdiploma, specialisatie internationale mensenrechten, aan de Robert Gordons Universiteit te Aberdeen. Lynne was ruim twintig jaar actief in het jeugdwerk en organiseerde vele jongerenrechtenprojecten met steun van het EU-programma Youth in Action (en de voorloper ervan). Lynne publiceerde onder meer “Telling it like it is”, een vlot leesbaar pleidooi voor het nut van peer education. Het boekje telt 32 pagina’s en je vindt het gratis op www.SALTO-YOUTH.net/find-a-tool/269.html. Lynne nam deel aan de SALTO EuroMed Step AT cursus en is actief in het EuroMed-programma.

TONY GEUDENS (coördinator)

<http://trainers.SALTO-YOUTH.net/TonyGeudens/>

Tony werkt voor het SALTO-YOUTH Resource Centre on Inclusion in Vlaanderen (België), sinds de oprichting ervan in 2000. Tony studeerde sociale psychologie en is een ervaren jeugd- en vormingswerker. Tot zijn voornaamste taken binnen SALTO behoren het promoten van inclusie, onder meer door het organiseren van vormingscursussen en studiedagen. Tony is webmaster van de internetsite van SALTO Inclusie en verzorgde een aantal publicaties over inclusie, zoals het boekje dat nu voor je ligt. Contact: tony@SALTO-YOUTH.net

NIEUWSGIERIG NAAR MEER?

enkele leestips

SALTO publiceerde nog andere uitgaven over inclusie:

- **Use Your Hands to Move Ahead (2004)** – ‘handenarbeid’ en (Europees) vrijwilligerswerk: een kwaliteitsvolle tandem als trajectbegeleiding voor maatschappelijk kwetsbare jongeren
- **Fit for Life (2005)** – sport als vormingsmethodiek met maatschappelijk kwetsbare jongeren
- **No Barriers, no Borders (2006)** – hoe kunnen internationale projecten de grenzen wegnemen tussen jongeren met en zonder een handicap
- **Over the Rainbow (2006)** – praktische tips om internationale projecten op te zetten met LGBT&Q-jongeren (lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, queer) en met jongeren die twijfelen over hun seksuele voorkeuren
- **Inclusion & Diversity (2006)** – hoe kan je inclusief werken met een verscheidenheid aan doelgroepen
- **No offence (2007)** – boekje over het organiseren van internationale jongerenprojecten met jonge (ex-)misdadigers en risicogroepen
- **Village International (2007)** – praktische tips om internationale projecten op te zetten in rurale en geografisch geïsoleerde streken.
- **Making waves (2007)** – verhoog de impact van je internationale project
- **Coaching Guide (2007)** – een gids voor ‘coaching’, boordevol praktische tips, methodieken, advies en informatie (SALTO Participation)

👉 Alle uitgaven vind je op www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion

T-Kit reeks: de T-Kits zijn thematische kits die je kan gebruiken voor vormings- en opleidingsessies. Ze zijn de vrucht van een partnership tussen de Raad van Europa en de Europese Commissie, die samenwerken op het vlak van Europese Vorming voor jeugdwerkers en begeleiders. Er bestaan T-Kits over

- Inclusie
- Projectbeheer
- Organisatiebeheer
- Interculturele taalverwervingsprocessen
- Intercultureel leren
- Internationaal vrijwilligerswerk
- Burgerschap, Jeugd en Europa
- Essentiële aspecten van vorming
- Fondsenwerving en financieel beheer
- Evaluatie
- Samenwerking met landen rond de Middellandse Zee (EuroMed)

☞ Alle T-Kits kan je gratis downloaden uit de databank met SALTO-vormingsmateriaal (rubriek Toolbox for Training) op www.SALTO-YOUTH.net/find-a-tool/ en dan doorklikken naar 'Manual'.

VOOR DIT BOEKJE HAALDEN WE INSPIRATIE UIT...

- **Boal, A.**, Games for Actors and Non-actors, 1992
- **Christopher. E. en Smith. L.**, Negotiation Training through Gaming, 1991
- **Europese Commissie**, Including All with the Youth Programme (een inspirerend boekje), 2004
- **Handy, C.**, The Empty Raincoat, 1985
- **Kolb, D.A.**, Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development, 1984
- **Leargas**, Risk Assessment, Child Safety and Youth Exchange Programmes, 2004.
Je vindt het in de SALTO-databank met vormingsmateriaal (Toolbox for Training) op www.SALTO-YOUTH.net/Toolbox/
- **Raad van Europa**,
- **DOMINO** (handboek om peer group education te gebruiken in de strijd tegen racisme en on-verdraagzaamheid), 1995
- **Education Pack** (methodieken en activiteiten voor informele interculturele vormingsprocessen met jongeren), 1995
- **Compass – Handboek over mensenrechteneducatie met jongeren**, 2004
www.coe.int/compass/
- **SALTO-YOUTH.net**, Project Management Handbook, 2001. Je vindt het in de SALTO-databank met vormingsmateriaal (Toolbox for Training) op www.SALTO-YOUTH.net/Toolbox/
- **Tammi, L.**, TELLING IT LIKE IT IS: a peer education and training manual, 2003

OP HET INTERNET:

Je vindt allerlei links over inclusie op onze internetsite www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion/

- **Methodieken en vormingsinstrumenten rond inclusie**
www.SALTO-YOUTH.net/InclusionTools/
- **Zoek je een trainer of een deskundige?**
www.SALTO-YOUTH.net/InclusionTrainers/
- **Opleidingen over inclusie**
www.SALTO-YOUTH.net/InclusionCourses/
- **SALTO e-zine over inclusie**
www.SALTO-YOUTH.net/InclusionNewsletter/

- www.coe.int/youth/ (Raad van Europa – Jeugd)
- <http://europa.eu/youth/> (Europese Unie – Jeugdportaal)
- http://ec.europa.eu/youth/ya/index_en.html
(Europese Commissie – programma Youth in Action)
- Maar neem zeker ook eens een kijkje op de Vlaamse website www.youthinaction.be van JINT vzw
- www.enoa.ro (European Network of Animation)
- www.impact-see.org (Evaluatie)
- www.inclusion.com (Inclusie)
- www.outwardbound.be (Outward Bound)
- www.reviewing.co.uk (massa's tips over ervaringsleren en groepsdynamica)
- www.training-youth.net
(partnership voor Europese Vorming van jeugdwerkers en begeleiders)
- www.woodcraftfolk.org.uk (educatie-instrumenten)
- www.y-e-n.net (Youth Express Network)
- www.jint.be
(JINT is het coördinatie-orgaan voor internationale jongerenwerking)

COLOFON

Oorspronkelijke (Engelstalige) versie gepubliceerd in december 2004 door
SALTO-YOUTH Inclusion Resource Centre
www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion/
Eerste herdruk in maart 2006.

Nederlandstalige versie gepubliceerd in 2008 door JINT vzw

JINT vzw, Grétrystraat 26, 1000 Brussel, België
Tel.: +32 (0)2 209 07 20 Fax: +32 (0)2 209 07 49
inclusion@SALTO-YOUTH.net

JINT vzw, coördinatie-orgaan voor internationale jongerenwerking, is het nationaal agentschap voor Vlaanderen voor het EU-programma Youth in Action. Dat is een Europees programma dat jongeren en hun begeleiders uitnodigt tot intercultureel leren en competentie-opbouw, in een niet-formele context, via groepsuitwisselingen, jongereninitiatieven, vrijwilligerswerk, ...

Om Youth in Action tot een succes te maken, werkt de Europese Commissie samen met een netwerk van nationale agentschappen in iedere Europese lidstaat.

Coördinatie: Ann Hendriks en Tony Geudens (inclusion@salto-youth.net en Tony@salto-youth.net of Tony@geudens.com)

Schrijvers: Andres Abad Pacheco, (aaba_pacheco@hotmail.com)
Eugen Gherga, (eugen_gherga@yahoo.com)
Lynne Tammi, (lynne@article12.org)

Redactie: Lynne Tammi, (lynne@article12.org)
Assistent: Rosanna Mendolia, (rosanna_mendolia@yahoo.it)

Vormgeving Engelstalige versie: miXst (info@mixst.be)
Druk Engelstalige versie: VCP Graphics (vpcgraphics@pandora.be)

Coördinatie Nederlandstalige versie: Ann Hendriks (inclusion@salto-youth.net)

Vertaling: Hilde Willems (mathilda.willems@gmail.com)
Vormgeving Nederlandstalige versie: Magelaan (www.magelaan.be)

Illustraties: Zomarr, zomarr@yahoo.com

Je mag deze uitgave reproduceren en gebruiken voor niet-commerciële doeleinden, op voorwaarde dat je de bron vermeldt: www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion/ en een presentemplaar bezorgt aan JINT vzw.

Je kan deze Nederlandstalige versie ook gratis downloaden van de internetsite van JINT vzw. Dat is handig indien je bijvoorbeeld de vragenlijsten, spelfiches of het paspoort wilt aanpassen voor eigen gebruik.

SALTO kan niet aansprakelijk worden gesteld voor gebeurlijke fouten in de vertaling.

JINT vzw doet een boekje open
... over inclusie in de praktijk
... boordevol tips en adviezen voor de voor-
bereiding, uitvoering en nawerking van je
internationale project met maatschappelijk
kwetsbare jongeren.

Ben jij een jeugdwerker of jongerenbegelei-
der? Begeleid je maatschappelijk kwetsbare
jongeren die kampen met sociale uitsluiting,
om welke reden dan ook? Wil je een interna-
tionale activiteit met je jongeren organiseren,
maar mis je ervaring?

Dan is dit boekje jouw steun en toeverlaat!

Kort maar duidelijk, vlot leesbaar, in een
handig formaat en gebruiksklaar ...

Kortom, de ideale tochtgenoot tijdens je in-
ternationale avontuur, want dan ontbreekt je
de tijd om dikke naslagwerken uit te pluizen.
Deze uitgave behandelt concrete situaties
die je kan meemaken voor, tijdens en na een
internationaal project met maatschappelijk
kwetsbare jongeren.

Het bevat tips, praktische richtlijnen en
concrete methodieken waarmee jullie
internationale droom werkelijkheid wordt:
om goed voorbereid te vertrekken, om volop
te proeven van die rijkdom aan smaken die
de interculturele ontmoeting biedt en om
achteraf thuis nog lang na te genieten ...

Geschreven door een internationale schrij-
versploeg, en bestand tegen grensoverschrij-
dend gebruik!

Dit is een boek uit de reeks SALTO-
publicaties over inclusie. Je kan al onze
uitgaven gratis downloaden via:
www.SALTO-YOUTH.net/Inclusion

